National Library 50253
Canada Acquisitions Section
Bibliothèque nationale
OTTAWA, Ont. K1A 0N4
NEWSPAPER SECTION
DES JOURNAUX

VABA EESTLANE

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 72 (2896) XXXI aastakäik — Teisipäeval, 28. septembril 1982 — Tuesday, September 28, 1982 — Üksiknumbri hind 60 centi

400.000 demonstreerijat nõudsid selgust

Iisrael ei täitnud lubadust Beirutist lahkumiseks

TEL AVIV — Kuni 400.000 marssisid laupäeval Tel Avivi tänavail, protesteerides Iisraeli valitsuse viisi vastu palestiina tsiviilisikute massmõrva küsimuse selgitamisel. Demonstratsioon on suurim, mis kunagi Iisraelis on peetud. Kuigi see oli kohati emotsionaalne, toimus kõik rahulikult. Politsei arreteeris paarkümmend demonstranti, nende hulgas kaks relvastatud sõdurit, kuna Iisraeli sõdureil pole lubatud vormiriietuses demonstreerida. Plakatitel nõuti peaminister Begini ja sõjaminister Sharoni lahkumist, kuna neid peetakse vastutavaiks veresaunas.

Massimõrvas süüdistatakse kristlikke falangiste, kes lubati pagulaslaagreisse Iisraeli valitsuse loal. Iisraeli rahva on teinud vihaseks Begini jonnlik vastuseis massimõrvamiste uurimistele.

Iisraeli opositsiooni juht Shimon Peres on süüdistanud Beginit, kuna ta keeldumine uurimisteks on tekitanud rahva hulgas kahtlusi, et varjul võib olla veelgi suuremaid asju.

Ka on juudid imestanud, et Begin pole öelnud ühtki sõna millega ta oleks kahetsust väljendanud juhtumi üle või mõistnud hukka tapjaid.

Ta on tahtnud, et kõik vaikiksid küsimuses, nagu oleks vaikimisega väljendatud patriootlikkust.

Koos opositsiooniparteiga võtsid demonstratsioonist osa ka väiksemad poliitilised parteid. Samal ajal on kogu maailmas toimunud paljud demonstratsioonid, kus nõutakse Iisraeli väljatõmbamist Liibanonist.

Väljatõmbamine Liibanonist näib olevat siiski kaugel. Iisrael lubas möödunud laupäevaks oma väed välja viia Lääne-Beirutist, et ÜRO uued rahupidamise üksused Prantsusmaalt, Itaaliast ja USA-st saaksid võtta üle julgeoleku pidamise.

Iisrael pole siiski lahkunud. Prantsuse üksused, seekord relvastatuina jäid sadama lähedale peatuma, oodates Iisraeli üksuste lahkumist.

Prantsuse ja Itaalia diplomaadid on öelnud, et USA saadik Philip Habib on Iisraeli saatnud ultimaatumi, kui Itaalia ja USA üksused ootasid merel. Prantsuse langevarjurid keeldusid Beirutis ettenähtud positsioonidele asumast. Philip Habib on järsult öelnud Iisraelile, et viimane peab oma üksused vastavalt lubadusele ära viima enne, kui julgestusüksused positsioonidele asuvad.

Iisraeli välisministeerium ja sõjaministeerium eitavad sellekohase ultimaatumi saamist, öeldes et Iisraeli üksused ei lahku enne käesoleva nädala keskpaika, kuna Iisraeli üksused otsivad ikka veel linnas terroriste ja relvi ja muudki sõjasaaki, mida ajakirjanik märgib kolme punktiga. Iisrael mängib kolmele suurriigile antud lubaduste vastaselt ja murrab ühe lubaduse teise järel. Üheks lisatingimuseks Lääne-Beirutist lahkumisele on tulnud nõue Beiruti lennuvälja oma valdusse jätmiseks, mis pidi minema rahvusvaheliste vägede hoole alla. Itaalia saatkonna esindaja ütles sellele nõudele, et see on vastuvõtmatu.

Olukord võttis prantsuse üksuste tulekuga niivõrd koomilise ilme, et kui 250 prantsuse sõdurit Beiruti rannale asusid, lisaks seal juba olevale 350-le,

sõitsid 20 Iisraeli sõdurit kuuel soomusmasinal, mis kandsid Iisraeli lippe, prantslaste majutuspaiga ette ja seadsid end sinna positsioonile.

Teised, 80 itaallast ja 800 USA merejalaväelast ootavad merel ankrus oleval laeval. Kolm riiki on lubanud kokku 4050 sõdurit julgeoleku pidamiseks.

Varem kohal olnud ÜRO vaatlejad iirlane, soomlane ja kaks ameeriklast said surma, kui nende dzhiip sattus väljaspool linna miinile.

Süüdlaste otsimisest keeldumine on mõnel määral siiski lahendatud, kui Iisraeli sõjaminister Ariel Sharon ütles, et ta aktsepteerib täielikku vastutust Beiruti massimõrva eest kahes Lääne-Beiruti palestiinlaste laagris, kui uurimine sellisele tulemusele jõuaks.

Sharon ütles, et Liibanonis olid falangistid olnud hoolikalt ettevalmistatud Iisraeli ohvitseride poolt enne kui nad laagreisse lasti sisse,

eriti oli neid hoiatatud, et nad mitte liiga ei teeks naistele, lastele ja teistele tsiviilisikutele.

Sõjaminister ütles veel, et ükski Iisraeli sõdur ei olnud tapatalgutega seotud. Ka ta ise oli olnud shokeeritud sündmuse õudsusest. Sharon ütles, et Iisrael oli nõustunud, et falangistid puhastaksid laagreist välja palestiina terroristid.

Iisraeli poliitiline kriis süvenes veelgi, kui möödunud reedel Iisraeli Sõjaväe-kolledzhi direktor, brigaadikindral Mordechai Zippori oli esimeseks kõrgemaks sõjaväelaseks, kes lahkus massimõrva pärast, soovides et teda vabastatakse äsjaste sündmuste tõttu.

Varem olid juba oma ametikohustusist lahkunud kas ajutiselt või alaliseks valitsuse pressibüroo koosseis ja energiaminister Yitzhak Berman.

Mitmed teised ministrid on lubanud lahkuda kui rahuldavat uurimist ei alustata.

Läänemaailmas asuvad juudid on tõsiselt mures, et kui neid sündmusi koheselt ei lahendata, siis ei suudeta varsti enam pidurdada ülemaailmset antisemitismi ja juutidel pole kerge vastupidist väita, nagu veel hiljuti katsuti Beiruti pommitamiste ajal teha.

Pärast massidemonstratsiooni on tulnud Jeruusalemmast teade, et peaminister Menachem Begin olevat valmis järele andma nõuetele riikliku uurimiskomitee loomiseks, kes hakkasid palestiinlaste massimõrva Lääne Beirutis uurima.

Samal ajal arvatakse, et selline järeleandmine võivat tema sõjaministri Ariel Sharoni poliitilisi raskusi veelgi suurendada

ja võivat kaasa tuua, et Sharon on sunnitud oma kohalt lahkuma.

Begin oli olnud sellise uurimiskomitee loomise vastu, kuna selline kõrgeim uurimisasutus riigis, „peaks olema vaid tõsisemate väärtegude" selgitamiseks. Näiliselt tuhande palestiinlase tapmine polnud peaministrile veel küllalt tõsine asi.

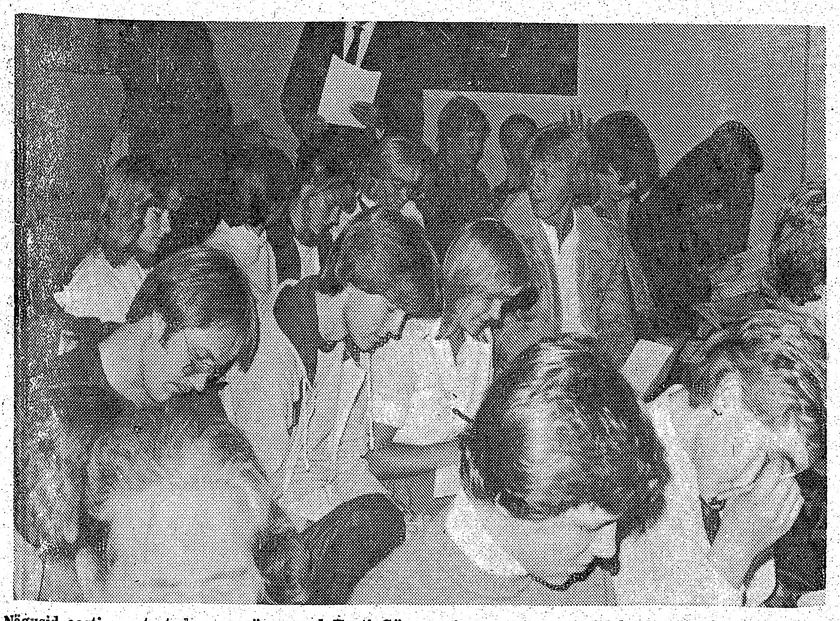

Nägusid eesti noortest, kes on süvenenud Eesti Gümnaasiumi registreerimislehtede täitmisse.
Foto: Vaba Eestlane

USA külmutab materjale Iisraelile

Ameeriklased räägivad surve avaldamisest Iisraeli peaministrile

— WASHINGTON — Iisraeli peaministri Menachem Begini arrogantsus USA presidendi Ronald Reagani rahuettepanekule on ärritanud ameeriklasi, kes ikka rohkem on hakanud end tundma Iisraeli koloniaalmaana, mille ainsaks otstarbeks on Iisraeli relvadega varustamine. Isegi Põhja-Ameerikas asuvad juudid on hakanud hukka mõistma Iisraeli peaministri põikpäisust.

Nüüd on USA riigimehed juba hakanud enestelt küsima, kas pole lõpuks saabunud aeg, et USA valitsus võtaks Iisraeli valitsusega suhtlemisel kõvemad toonid ja nõudma Beginilt teistsugust vastuvõttu Reagani ettepanekuile.

Iisrael olevat saanud juba vihje, et Washingtonist võivat hakata puhuma jahedamad tuuled. Osa sellest tehnoloogiast, mida Iisrael vajab oma uute võitluslennukite valmistamiseks, on kinni külmutatud: kuidas lennukeile teha kergest plastmaterjalist tiibu metallplaadi asemel. Juudid on sellele sammule uhkelt vastanud, et nad võivat saada seda tehnoloogiat ka mujalt, kuid uhkuse kõrval olevat siiski ka muret.

Iisraeli lennukitööstus on väga suur, selles on 50.000 töölist, kaasaarvatud teadlased ja tehnikud. Iisraeli lennukitööstuses, kus valmistatakse Lavi võitluslennukeid, töötab nüüd 20.000 inimest 1967. aasta 4000 asemel. Arvud näitavad, et Iisrael vajab söda oma tööliste rakendamiseks.

Iisraeli lennukitööstuse kiire areng on teostunud ja olenenud USA tehnoloogia kergesti kättesaadavusest. Uus 1,1 miljardi dollari suurune Lavi programm, mille eesmärgiks on Iisraelile 1990. aastaks uue Kfir-tüüpi võitleja ehitamine, olenevat täielikult USA komponentidest ja disainist. Lennuki valmimise hilinemine võivat tabada Iisraeli müügivõimalusi võistluslennukite maailmaturul.

Ameeriklased leiavad, et kui lõigata ära USA sõjaline abi, või võtta toetus Iisraeli majanduselt, võiks olla survevahendiks kuni Begin annab USA-le järele või oleks sunnitud oma peaministri kohast loobuma. Sellega tabaks Iisraeli vastane aktsioon ainult Begini ega mitte ta valitsust ja oleks tõenäoliselt ajutine.

USA toetus Iisraelile on praegu 785 miljonit dollarit aastas. Teised välistoetused ja laenud toetavad Iisraeli eelarvet aastas 5,5 miljardi dollari ulatuses sõjalisteks vajadusteks.

Eestiaineline kursus Simon Fraser'i ülikooli õppekavasse

Neil päevil teatas Simon Fraseri Ülikooli (SFU) president dr. K.G. Pedersen, et ülikool on vastu võtnud Eesti Kultuuri Ühing Kanadas (EKÜK) ettepaneku eestiainelise kursuse õppekavasse võtmiseks. Kursus on tunnustatud ja selle eduka lõpetamise eest saab kolm krediitpunkti teadusliku kraadi taotlemiseks. Loengud algavad jaanuaris 1983.

Esimese kursuse nimeks on ESTO 355-3 „Estonians in Canada and their Cultural Heritage" (Eestlased Kanadas ja nende kultuurne pärivus). Selle kursuse ulatuses käsitletakse eestlaste elu enne ja pärast Teist maailmasõda Kanadas, nende kultuurilist tegevust ja eestlaste panust Kanada kultuurile.

EKÜK õppekavand, mille SFU vastu võttis, näeb ette kokku 15 eesti kultuuriainelist kursust.

Need kursused käsitlevad põhjalikult eesti kultuuriajalugu, keelt ja lingvistikat ning kultuur-poliitilist seisundit.

Loengud toimuvad inglise keeles kolm tundi nädalas. Semester lõpeb eksamiga. Iga kursus näeb ette $250 suuruse stipendiumi andmist üliõpilasele, kes saavutab aines kõige paremad akadeemilised tulemused.

Dr. Pedersen oma vastuses EKÜK'le tänas südamest $10.000 ja ligi 300 raamatu eest, mis lähevad eestiainelise kursuse katteks ja õpetamiseks. Suur hulk raamatuid on inglise keeles, mis käsitlevad Eesti praegust ja endist poliitilist seisundit. Nii võib neist kursustest ülikooli juures kujuneda tõhus abi meie kodumaa ja kultuuri tutvustamiseks Kanada akadeemilises ringkonnas.

Arafat külastab Lääne-Saksamaad

BONN — Lääne-Saksamaa ütles, et nad on kaalutlenud Palestiina Vabastusorganisatsiooni juht Yasser Arafati külaskäiku Bonni, aga nad eitasid siiski, et sellega muutuks nende poliitika PLO suhtes.

Walesa Nobeli rahuauhinna kandidaadiks

OSLO — Poola iseseisva ametiühingu juht Lech Walesa on teistkordselt üheks kandidaadiks tänavusele Nobeli rahuauhinnale, mis tehakse teatavaks 13. oktoobril. Teised kandidaadid on USA keskida saadik Philip Habib ja paavst Johannes Paul II 60 üksikisiku ja organisatsiooni hulgas, kes esitatud laureaadi kandidaatideks.

Üle tuhande hukkunu Indias

NEW DELHI — Hävitavaim monsuun käesoleva sajandi jooksul on põhjustanud Põhja-Indias üle tuhande surmajuhtumi. Uputused puudutasid üle 150 miljoni India elanikest, kui see muutis laiad piirkonnad järvedeks. Vee alanemisega on valla pääsenud viiruseepideemiad.

Venelased „kosivad" Hiinat

Kutsumata külalised soovivad vahekordade normaliseerimist

PEKING — N. Liit kavatseb saata eelolevas oktoobris Hiinasse kõrgemal tasemel oleva diplomaatilise delegatsiooni, lootes teostada Hiina valitsusega mingisuguseid poliitilisi läbirääkimisi esimest korda pärast peaaegu kolmeaastast vaheaega, on kuuldud Euroopa diplomaatlikest allikaist.

Peking on seni keeldunud ise möönmast, et mingisugune diskussioon või isegi teadmine venelaste, kui ametlike esindajate külaskäigust oleks teoksil. Selle asemel tulevat venelased erakülalistena N. Liidu saatkonda. Delegatsiooni juhtivat välisministri abi Leonid Iljitshev ,kes oli läbirääkimiste juhataja ka viimastel Hiina—N. Liidu läbirääkimistel, enne kui Peking katkestas need 1979. a. protestiks Vene invasioonile Afganistanisse.

Kord juba Pekingis, lootvat Iljitshev, et tema külaskäik inspireeriks Pekingit andma venelastele kutse ametlikeks läbirääkimisteks.

Kuigi Peking avalikult eitab teadmist plaanitsetud külaskäigust, on eraviisil olnud neil siiski kontakte N. Liidu diplomaatidega

ja tulemuseks oodatakse mingisugust läbirääkimiste foorumit N. Liidu delegatsiooniga, vähemalt hiina viisakuse näitamiseks.

Igasugused läbirääkimised olevat siiski preliminaarsed ja ei puudutaks neid tüliküsimusi, mis viisid kaks kommunistlikku suurriiki eraldumisele rohkem kui 20 aastat tagasi.

Hiinlased tundvat end väga ebamugavalt selliste kõrgete külaliste puhul, kes tulevad kutsumatuina N. Liidu poolt, aga nad ütlesid, et kui venelased küsivad Iljitshevile viisat, kuidas saaksid nad seda keelata.

Venelased katsuvad kasutada pinget USA—Hiina vahekordades relvade müügi pärast Taivanile. Moskva on teinud möödunud kevadest peale mitmeid ettepanekuid N. Liiduga vahekordade normaliseerimiseks.

Aga Peking on hoidnud oma poliitilist distantsi Kremlist ja vältinud igasugust põhilist normaliseerimist kuni N. Liit ei vähenda oma sõjalist lähenemist piki Hiina perifeeriat,

lõunapoolses Vietnamis ja läänepoolses Afganistanis.

TARTU ÜLIKOOL — 350

TÄHISTATAKSE 17. OKTOOBRIL 1982 KELL 2 P.L.

Korraldavad MÜ ja Tartu Instituut

BALTIMORE EESTI TEATER — esitab

„ROOSAD PRILLID"

Hugo Raudsepa komöödia 3. vaatuses

Lavastus — AEDE KOPPEL-KLARK

pühapäeval, 10. okt. 1982
kell 3 p.l.
Toronto Eesti Majas

Piletid $6.— täiskasvanuile,
$4.— noortele ja senioridele.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $45.—, poolaastas $24.— ja veerandaastas $13.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $55.—, poolaastas $29.— ja veerandaastas $15.—.

Aadressi muudatus 50 c. — Üksiknumbri hind 60 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.,
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

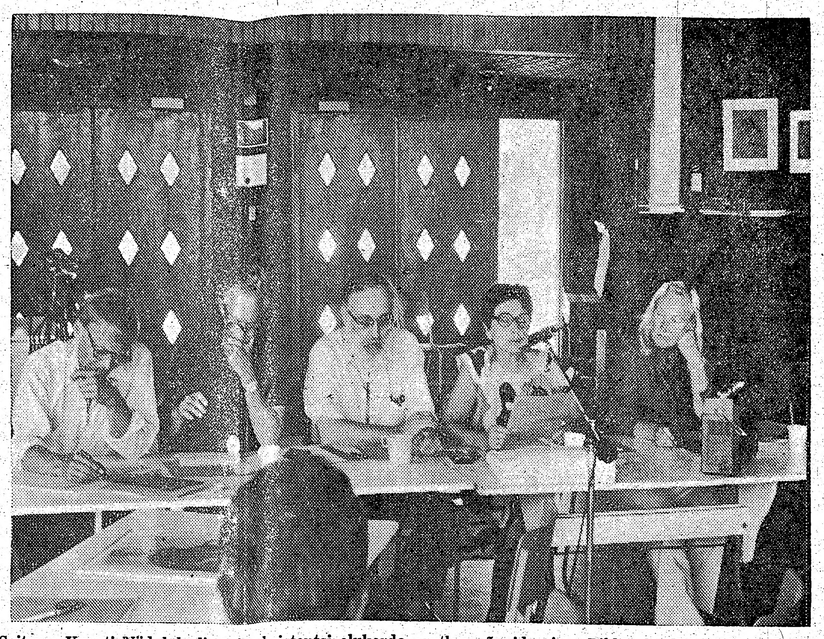

Seitsme Kunsti Nädalal oli meie eksistentsi olukorda arutlev nõupidamine. Pildil laudkonnaliikmed, vasakult Peeter Sepp, dr. Vello Sermat, Jyri Kork, Asta Willmann ja Eesti Kunstide Keskuse president Stella Kerson.
Foto: Vaba Eestlane

Valitsuse kriis Bonnis

Lääne-Saksamaa läheb kiirelt vastu uutele sise- ja välispoliitilistele olukordadele. Murrang tekkis pärast seda kui sotsialistide parteiga koalitsioonis olev vabade demokraatide (liberaalide) partei juht ja senine välisminister Hans-Dietrich Genscher teatas, et tema partei ei saa enam sotsialistidega koos töötada ning ta on sunnitud oma partei liikmed valitsusest välja tõmbama. Koalitsioonivalitsuse lagunemine näib olevat seda mõjuvamate ja kaugeleulatuvamate tagajärgedega, et väike vabade demokraatide partei omas toetuse eest sotsialistidele ja nendele parlamendis enamuse kindlustamisele Bonni valitsuses neli ministrikohta, neist kaks eriti olulised ja tähtsad, kuna välisminister Hans Dietrich Genscher ja majandusminister krahv Otto Lambsdorff kuulusid vabade demokraatide partei koosseisu.

Vabade demokraatide partei koostöö sotsialistidega on kestnud juba 13 aastat ning partei on kindlustanud sotsialistidele oma toetusega Bonni liiduparlamendis kindla enamuse. Ehkki parlamendis on oma 226 liikmega kõige tugevamaks parteiks kristlik demokraatlik partei, on 218 liikmega sotsialistide partei saanud 53-lt vaba demokraadilt koalitsiooni alusel vajaliku toetuse ning kantsler Helmut Shmidt on aastate jooksul parlamendis läbi viinud oma kaugeleulatuva sise- ja välispoliitilise programmi.

Selle programmi teostamisel on sotsialistid löönud oma kindla templi riigile ja rahvale, kujundades Lääne-Saksamaast moodsa heaoluriigi. Kuid samal ajal on Schmidt arendanud edasi oma eelkäija Willy Brandti poolt rajatud Ostpolitik'i ning arendanud tihedat koostööd Ida-Saksamaaga ning teiste Ida-Euroopa kommunistlike riikidega. Ühendriikidega suhtlemisel on ta katsunud ajada kompromissipoliitikat, kuid viimasel ajal on ta vahekorrad muutunud Valge Majaga võrdlemisi pinevaiks, mis on tingitud peamiselt president Reagani vastutöötamisest vene gaasijuhtmestiku ehitamiseks Siberist Lääne-Euroopasse.

Sotsialistide ja vabade demokraatide seniste koostööliste suhete katkestamine ei tulnud ootamatult. Vabad demokraadid, kes on saanud viimastel osariikide ja omavalitsuse valimistel lüüa, on hakanud aru saama, et nad ei saa enam kaasa minna sotsialistide heaoluriigi poliitikaga ja suurte sotsiaalreformidega, kuna Lääne-Saksamaa majandus on viimasel ajal stagneerunud ja töötute arv paisunud 1,7 miljoni töölisele. Majandusminister Otto Lambsdorffil tekkisid tõsised lahkarvamised riigi uue majandusliku strateegia kujundamisel, kuna vabad demokraadid asusid seisukohale, et riik peab hakkama oma kulusid kokku tõmbama ning ei saa enam raha nii heldel käel sotsiaalsete vajaduste rahuldamiseks välja jagada.

Majandusministri konservatiivsed seisukohad olid täielikus vastuolus sotsialistide majandusprogrammiga, kuna minister ei nõudnud praegustest majanduslikest raskusist ülesaamiseks mitte ainult sotsiaalabiks minevate väljaminekute piiramist, vaid ka tööliste ja üürnike õiguste piiramist ning äärilistele ettevõtetele maksude alandamist, et elustada sellega majandust.

Millised tulemused kaasnevad Bonni koalitsiooni rebenemisele? Loogiliseks järelduseks on vabade demokraatide liitumine kristlik-demokraatidega ja nendega uue koalitsiooni moodustamine. Vastavad läbirääkimised vabade demokraatide juhi Genscheri ja kristlik-demokraatide partei juhi Helmut Kohli vahel algasid koheselt. Ehkki sotsialistide juht Schmidt nõuab uusi parlamendivalimisi, loodavad Kohl ja Genscher ilma valimisteta võimule pääseda, kuna Lääne-Saksamaa põhiseaduse kohaselt on võimalik uut valitsust moodustada kui parlament annab sellele oma toetuse absoluutse enamusega.

Kohl loodab saada seda toetust, ehkki osa vabade demokraatide parteisse kuuluvaid parlamendiliikmeid jäävad truuks sotsialistidele ning ei anna talle oma hääli. Kui Kohlil õnnestub kantsleriks saada, siis võib oletada, et ta hakkab planeerima kiiresti uusi parlamendivalimisi, mis võimaldaksid talle parlamendis absoluutse enamuse, kuna ringküsimuste taustal annaksid 53 protsenti valijatest praegu oma hääled kristlik-demokraatlikule parteile, ainult 30 protsenti sotsialistidele ja vabad demokraadid saaksid alla 5 protsendi häältest, mis ei võimalda neil oma esindajaid parlamenti saata. Ringküsimused ja rahva arvamiste analüüsid vihjavad järgmistel üldvalimistel ka uue poliitilise partei esile kerkimisele. Selleks on n.n. „roheline" protestiliikumine, mis sai möödunud juunis Hamburgis toimunud osariigi valimistel 7,7 prots. äraantud häältest ja võib järgmistel üldvalimistel oma seljataha manööverdada 10—11 protsenti hääletajatest. Rohelisesse parteisse kuuluvad keskkonna kaitsjad, romantiliste ideedega äärmised pahempoolsed, kommunistid ja tuumarelvade vastu võitlejad — seega väga kirju koosseis kuid praeguses olukorras siiski elujõuline grupp.

Lääne-Saksamaa poliitilise olukorra välja kristalliseerumine ning uutele jõuteguritele aluse panemine võtab tõenäoliselt pisut aega — kuid ühte võib siiski enam-vähem kindlalt ütelda — 63-aastase kantsler Helmut Schmidti poliitilise karjääri kõrgpunkt on möödunud ning Lääne-Saksamaa riigilaeva juhtimisele pretendeerivad uued mehed, kellelt oodatakse värskeid ideid ja konstruktiivseid algatusi praegusest umbsest õhust väljapääsemiseks.

K. A.

Balti sõlte aastad

Muudatused rahvastikus 1955—1968

Järgnevad tõlkekatkendid pärinevad Romuald Misiunase ja Rein Taagepera raamatust „The Baltic States: Years of Dependence 1940—1980", mis ilumb eelseisval talvel. Raamat on laotud ja hõlmab 316 lehekülge, sellele lisaks eessõna, register ja 16 lk. fotosid. Peakirjastajaks on Hurst Inglismaal, Põhja-Ameerikas aga University of California Press, kelle eeltellimise hinnaks on $27.50. Hind pärast ilmumist pole veel kindel. Kirjastus on raamatu lubanud novembriks, ent viibimine on tõenäoline, sest registri koostamine on pikk töö, mida ei saa enne alustada kui nüüd, mil leheküljed on paigaldatud.

Niinimetatud Sula muutis demograafilist pilti märgatavalt. Mitte-baltlaste sisseränd enamvähem lakkas 1953. a. paiku, kuna nii lihtrahvas kui ka ametnikud võtsid äraootava hoiaku. Balti vabariigesse toodud sunnitöölised hakkasid lahkuma, ja lahkus ka ametnikke, kelledele kohaliku rahva meeleolu tegi elamise ebakindlaks. Mõnedel aastatel ületas väljavool isegi sissevoolu. Paljud küüditatud baltlased naasid aastail 1956—59 — võibolla enamust neist, kel oli õnnestunud ellu jääda. Tulemusena kasvas eestlaste ja lätlaste osakaal oma maade rahvastikus, korvates väikese osa staliniaegseist kaotusist. Rahvaloenduse ajaks a. 1959 oli eestlaste protsent Eesti elanikkonnas tõenäoliselt kõrgem kui eelnevail ja järgnevail aastail. Paljud naasnuist asusid linna ja sõjajärgne korterikriis saavutas tipu umbes a. 1956, mil ühe linnaelaniku kohta Eestis oli põrandapinda alle 9 ruutmeetri.

Kolmest Balti vabariigist sarnanesid Läti ja Eesti teineteisele sotsioloogiliselt, kuna Leedu kaldus jälgima samalaadseid arengusuundi mõni aeg hiljem. Eriti kehtis see linnastamise kohta. Põllunduses hõivatud tööjõu osatähtsus oli kahanemas. A. 1955—68 kulges linnastumine üsna ühtlase kiirusega. Maarahvastiku absoluutarv oli pidevalt kahanenud juba a. 1940 saadik — ja Eestis juba alates a. 1920.

Ainus üürike maarahvastiku kasv toimus 1960. a. paiku, mil tuhanded küüditatud talupojad naasid.

Ehkki teenindussektorgi näitas tõusu, suundus tööjõud peamiselt põllundusest tööstusse. Lätis ja Eestis ületas tööstuslik tööjõud põllunduslikku arvuliselt umbes a. 1960. Kõigi kolme pealinna osakaal vastava vabariigi rahvastikus tõusis.

Nobe linnastumine teravdas sõjajärgset korterikriisi veelgi. Peale gi keelustas a. 1962 üleliiduline ukaas individuaalelamute ehitamise vabariiklikes pealinnades, lubades vabariigi haldureil keeldu laiendada teistelegi linnadele. Keeld põhines nii ideoloogilisel kui ka kulude arvestusel. Ehitusmaterialide puudusest hoolimata võeti ette suur ehituskampaania. Mõned balti linnaprojektid, nagu Zhirmünai ja Lazdynai elamurajoonid Vilniuse lähedal, paistsid silma püüdlusega kahandada N. Liidu kokkupandavate standardmajade tavalist üksluisust.

Linnastumine ja modernse tehnoloogia imbumine maalegi muutis ulatuslikult abieluharjumusi.

Samal ajal kui abiellumus langes, tõusid lahutuste määrad järsult

enne Lätis ja Eestis, hiljem aga ka Leedus.

Sündimus püsis Eestis ja Lätis allpool N. Liidu keskmist ja saavutas madalpunkti a. 1967, mil Eestis sündis 14 last 1000 elaniku kohta ja Lätis pisut vähemgi. Hilisem sündimuse tõus oli üliväike. Kuigi ka Leedu sündimus kahanes, oli see a. 1966—70 ajutiselt isegi kõrgem N. Liidu keskmisest, sest venelaste sündimus langes veelgi järsumalt. See demograafiline erinevus koos N. Liidu industrialiseerimise poliitikaga põhjustas jatkuvat ränka sisserändu Lätisse ja Eestisse, mitte aga Leedusse.

Leedus oli maatööjõu reserv veel ulatuslik ja suutis rahuldada sealsete vähesevõitu linnade nõudluse. Venelaste sissevool oli madal võrreldes leedulaste endi iibega.

Küüditamiste lakates hakkas leedulaste osakaal oma maa rahvastikus isegi kergelt tõusma.

Venelased võisid Leedut poliitiliselt vallata, ent nad ei ujutanud seda üle oma inimestega. Lätis ja Eestis seevastu kujutas venelaste sissevool ohtu rahva säilimisele.

Kuna Läti ja Eesti olid juba valdavalt linnastunud, olid tööjõureservid maal jäänud suhteliselt väikeseks ja madal sündimus raskendas olukorda veelgi. N. Liidu järeleandmatud kavad tööstuse laiendamiseks eirasid kohalikku tööjõuvaegust, või kasutasid seda isegi teadlikult ära venelaste sissetoomiseks. Läti lähenes kiiresti olukorrale, kus mitteläti sisserändajad arvuliselt ületaksid pärisrahva. Eesti liikus samas suunas, aga aeglasemalt.

Uus sisseränd erines 1940-ndate omast, milline oli sageli mitte-vabatahtlik, olgu küsimuses sunnitöölised või suunatud ametnikud. Nagu mainitud, oli sisseränd madal 1950-ndate keskel. See kasvas aga tugevasti 1960-ndail aastail, mil aastane sisseränd mõnikord võrdus ühe protsendiga olemasolevast rahvastikust. Tegelikult saabus veelgi rohkem, ent samal ajal leidus ka lahkujaid.

See loksumine sisse ja välja tegi raskeks sisserändajate sotsiaalse, kultuurilise ja keelelise kohandamise, seda enam, et vene immigrandid eeldasid sageli, et baltlased kohanduksid nendele.

Just seda olukorda katsusid mõned läti kompartei juhid a. 1958 leevendada. Nende väljarookimine raskendas sisseränu reguleerimist veelgi. Tugev sisseränd kestis kogu aastakümne jooksul. A. 1970 moodustasid lätlased veel ainult 57% oma maa rahvastikust ja Eestis oli eestlaste protsent langenud 68-le.

Uus sisseränd oli vabatahtlik ja koosnes peamiselt neist, keda ahvatlesid Baltimaade töövõimalused ja suhteliselt ohtrad tarbekaubad. Teinekord aga paistis, et töökohad Baltimail olid ulatuslikumalt väljakuulutatud Leningradis ja Moskvas kui kohapeal, mis tõstatas kaalutletud venestamise võimaluse. Paljud suuremad ja tööjõudu nõudvad tööstused pandi 1960-ndail aastail uuesti üliliiduliste ministeeriumide ja valitsuste kontrolli alla, kes leidsid lihtsama olevat värvata tööjõudu Kesk-Venemaalt. 1960-ndate lõpupoole oli sisseränd kujunenud valusaimaks punktiks läti ja eesti rahvustundele, seda enam, et sisserändajad sageli said endale kortereid, milliseid kohalik rahvas oli aastaid oodanud. Juhtus sedagi, et uustulnukad Venemaalt tungisid lihtsalt sisse vaevu valminud korteritesse ja ükski kohalik asjamees ei julgenud neid välja lüüa kartuses saada süüdistatud natsionalismis. Niinimetatud „rahvaste sõprus" eeldas vaikset soostumist vene kolonisatsiooniga.

Aastaks 1965 oli Balti vabariiges kaugelt üle miljoni venelase.

Samaks aastaks oli natside „Generalplan Ost" ette näinud ainult pool miljonit sakslast,

mis olnuks juba küllalt hull.

Pikem sundaeg Saksamaal

Lääne-Saksa kaitsejõud Bundeswehr on plaanitsenud sõjaväeteenistuse sundaja pikendamist. Põhjuseks on, et lähemail aastail on raske saada sõdureid üksustesse, kuna sündivus on märgatavalt vähenenud.

Lisaks teatakse, et raske majanduselu on mõjutanud kaitsejõudude eelarvet. Sellepärast kaitseminister Hans Apel andis juba aasta tagasi sellekohasele komiteele ülesandeks plaanitseda kaitsejõudude ümberorganiseerimist uute vajaduste kohaselt.

Kaitsejõudude peastaap on olnud koostöös nimetatud komiteega ja otsinud nõuandjaid ka väljaspoolseilt aladelt. Kaitseminister ütles, et kõigist probleemidest hoolimata täidab Bundeswehr Natolt saadud ülesanded esimesel aastakümnel.

Tulevikus ettenähtud meeste puudust korvatakse pikema teenistusajaga seniselt 15-lt kuult 18-le ja tahetakse kutsuda endisest veelgi rohkem noori sõjaväkke. Kavatsusel on ka väljaõppe andmine naistele, kuna saksa naistel on seni olnud vaid haiglapersonali ülesanded. Naistele ei anta siiski mitte relvatreeningut.

Kommentaarid

Ameerika Ühendriikide kolm iseseisvat luteriusu rühmitust tegid äsja otsuse ühinemiseks, mille tulemusena Ühendriikides on rajatud tugev 5,5 miljoni liikmega luteri kirik. Kolm seni eraldi tegutsenud luteriusu sinodi pidasid mõned nädalad tagasi oma konverentse ning seal tegid kõik kolm peaaegu üksmeelselt otsuse ühinemiseks.

Ühendriikide usuelu küsimustega ja kirikute organisatsioonilise küljega tegelevad asjatundjad kinnitavad, et ühinemine ei tulnud üllatusena, kuna seemned selleks on juba ammu külvatud. Seni lahus töötanud Lutheran Church in America (Luteri Kirik Ameerikas), American Lutheran Church (Ameerika Luteri Kirik) ja Evangelical Lutheran Churches (Evangeelsed Luteri Kirikud) on pärast pikemaid läbirääkimisi leidnud võimaluse käte kokkulöömiseks ja ühiselt luterliku usulise töö jatkamiseks. Kolme eelmainitud luterliku grupiga ei liitunud kaks teist Ühendriikide luteriusu gruppi — 2,9 miljoni liikmega Lutheran Church-Missouri Synod (Luteri Kiriku Missouri Sinod) ja 400.000 liikmega Wisconsin Evangelical Lutheran Synod (Wisconsini Evangeelne Luteri Sinod).

Ameerika Luteri Kiriku piiskop David Preus mainib, et Missouri luterlastele tehti korduvalt ettepanekuid ühinemiseks, kuid need katsed ei andnud loodetud tulemusi. Tõenäoliselt jõutakse nii kaugele alles järgmise generatsiooni elupäevade kestel. Ühinemisele valmistab eriti suuri takistusi Missouri sinodi rangem Piibli tõdede tõlgendamine ja kiriku doktriin.

Kolme ühinenud luteri grupi tõekspidamistes on veel erinevusi, mis tulevad arutusele ja koordineerimisele 70-ne liikmelises komisjonis, mis loodab oma töö lõpetada 1987. aastaks. Ehkki uuel ühendatud luteri kirikul on 5,5 miljonit liiget, jääb ta kahe USA usulise hiiglase — Southern Baptist Convention'i (13 miljonit liiget) ja United Methodist Church'i (10 miljonit liiget) kõrval tagaplaanile.

Ehkki Kanada eesti luteriusu kogudused on seotud Ühendriikide luteri kirikute struktuuriga ja süsteemiga, ei ole äsja toimunud suurel ühendamisoperatsioonil otsest mõju meie koguduste tööle. Kanada eesti kogudustest kuuluvad Torontos asuv Peetri kogudus ja Toronto Kolmainu kogudus Luteri Kiriku Missouri Sinodi alla, kuna Toronto Vana-Andrese kogudus ja teised Ida-Kanadas asuvad eesti luteriusuliste kogudused kuuluvad Ida-Kanada Sinodi alla, mis omakorda on seotud Lutheran Church in America'ga, kes nüüd liitus kahe teise kirikuga.

☆

Tundub imekspandavana, et Ameerika Ühendriikides kuni viimase ajani räägiti Jordani jõe läänekaldal küsimuse lahendamiseks Camp Davidi kokkulepetest ning pigistati silmad kinni ja pisteti pea jaanalinnu kombel liiva sisse kõige selle vaatlemisel ja hindamisel, mis on juhtunud viimase viie aasta jooksul Begini valitsemise ajal läänekaldal ja Gaza kitsusel.

Paljud tunnusmärgid viitavad kaljukindlalt Iisraeli kavatsustele nende okupeeritud alade täielikuks annekteerimiseks ja Iisraeli territooriumiga liitmiseks. Teravapilgulistele vaatlejatele torkab eriti silma, et Iisraeli valitsus on kõrvaldanud kõik tunnusmärgid, mis tähistasid varem läänekalda ja Iisraeli vahel asuvat piiri. Piirijoont ei ole enam märgitud ka Iisraeli maakaartidel.

Ehkki Iisrael ei ole seni veel julgenud avalikult läänekallast annekteerida, on ta praktiliselt juba selle ala infiltreerinud, luues pidevalt juurde uusi asundusi, muutes okupeeritud alade seniseid elamupiirkondade ning maa omandiõiguse vorme ning kiiludes Iisraelist saabunud uusasunikke vallutatud aladel araabia asunduste vahele. Seda süstemaatilist vallutamisprotsessi võib võrrelda termiitide hävitustööga, kes on võimelised suure hoone alustalad läbi närima ja põhjustama hoone kokkuvarisemise.

Jordani jõe läänekaldale rajatud juutide asulaid koheldakse ametlikult administratiivselt selliselt nagu moodustaksid need ühe osa Iisraelist. Juudi asunikud valivad Iisraeli valimistel, maksavad samal alustel Iisraeli elanikega makse ning alluvad samadele politseivõimudele ja kohtutele nagu Iisraeli elanikud.

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

2. ja 3. okt.
dr. R. Vanaselja, tel. 921-7777

9., 10. ja 11. okt.
dr. R. Pahapill, tel. 921-7777

Hollandi ajaleht kirjutab eesti dissidentidest

„Nederland Dagblad" ajakirjanik Henk Hoksbergen, kes möödunud aastal külastas okupeeritud Eestit ja kelle sulest ilmus lehes kuus artiklit reisimuljetega, jätkab samas lehes kirjutustega meie rahva ja kodumaa saatuse üle. Talle on eriti südamelähedased teisitimõtlejad ja N. Liidu vanglates vaevlevad eestlased.

4. aprillil k.a. oli „Nederlands Dagblad'is" fotoga artikkel: „Lõpuks elumärk Mart Nikluselt". Artiklis kirjeldab ajakirjanik Mart Nikluse saatust ja kannatusteed ning nimetab ka Jüri Kukke. Kõne all on Mart Nikluselt ta emale saadetud kaart pärast pikaajalist vaikimist Permi vangilaagris.

Järgmine pikem artikkel samas lehes oli 11. augustil pealkirjaga „Rahvuslaste ja kristlaste vaenamine Eestis kestab edasi". See on väga asjalik, hea ja tõsiasjadele toetuv artikkel. Sissejuhatuses on veel kord mainitud Eesti okupeerimine 1944. a. N. Liidu poolt. Nimetatakse möödunud aasta 1. detsembri vaikset pooletunnilist protesti ja selle tagajärgi. Kirjeldatakse arreteerimisi Tallinnas ja mujal okupeeritud Eestis. Juttu on eestlaste protestist Afganistani olukorra pärast. Artiklis on nimeliselt vangistatutest märgitud Endel Rose ja Johannes Hint. Pikem peatükk on kristlaste tagakiusamisest. Hoksbergen nimetab veel Herbert Murdu, Vello Salumit, Villu Jüriojat ja Eva Ahoneni. Pika artikli juurde on lisatud Mart Nikluse, Veljo Kalepi, Tiit Madissoni ja Viktor Niitsoo fotod. Iga foto juures on isiklikke andmeid, milles isikut süüdistatud ja karistuse pikkus.

Peaaegu igas „Nederlands Dagblad'is" on artikleid N. Liidu kuritegudest.

Upsala Eesti Seltsi peakoosolekul valiti Seltsi uus juhatus järgmises koosseisus: esimees Kaarel Vahtras, abiesimees Voldamar Krüppelman, sekretär Hugo Nirk (uus), laekur Nikolai Maripuu, juhatuse liikmed Marja Õunapuu ja Meeri Krüppelman. Aastakoosoleku järel jutustas dr. Ivar Paljak Sierra Leonest ja näitas huvitavaid valguspilte sellest omapärasest maast.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

Praegu on Jordani läänekaldal 107 iisraeli asulat — nendest 83 tsiviil ja 17 sõjaväelist, milledele liituvad 7 ühiselamut Jeruusalemma lähistel. Neid asulaid on ehitatud palavikulise kiirusega 1977. aastast alates ning need on läinud maksma 600 miljonit dollarit. Kui Begin 1977. aastal võimule tuli, siis elas läänekaldal ligemale 1 miljoni palestiinlase keskel 3200 juuti, kuid nüüd on nende arv kasvanud 25.000-le, kusjuures umbes 10.000 iisraeli asunikku on läänekaldale saadetud käesoleval aastal. 1986. aastaks tahetakse juudi asunike arvu läänekaldal tõsta 100.000-le ja aastaks 2010 1 miljonile. Uutest asunikest on ligemale pooled sündinud Iisraelis, ülejäänud saabunud teistest riikidest, kaasaarvatud umbes 2000—3000 ameerika juuti.

Selline on olukord Jordani läänekaldal, kus Camp Davidi kokkulepete kohaselt lubati kohalikele araablastele anda „täielik autonoomia". Iisrael on nende läbirääkimiste alustamist tahtlikult venitanud, nähtavasti selleks, et läänekallast kiiresti juutidega asustada ja panna teised Camp Davidi lepinguosalised sündinud faktide ette. Camp Davidi kokkulepete peaorganisaatoritele — ameeriklastele — peaks tegelik olukord juba ammu selge olema, jääb ainult mõistmatuks, miks Washington kogu maailma ees on teinud ikka veel näo, nagu oleks Jordani läänekaldal tegemist ausa mänguga.

AMI

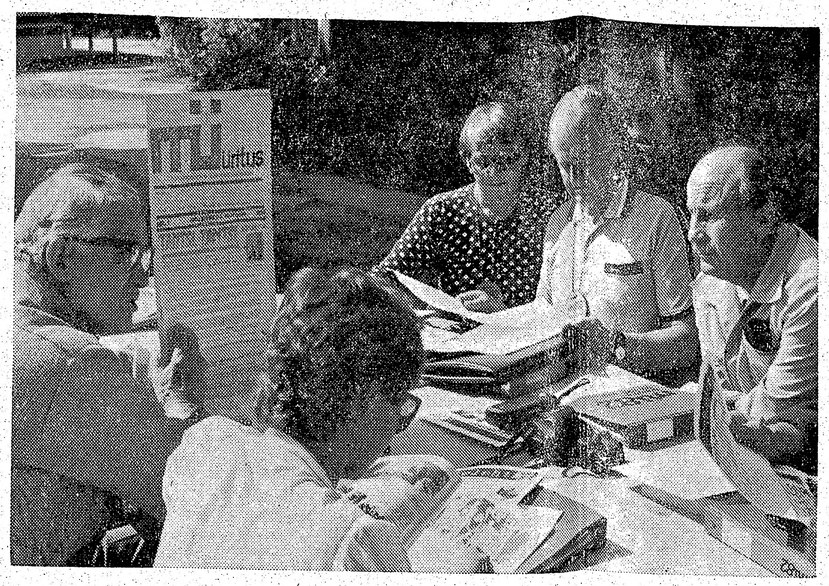

Grupp Metsaülikooli lektoreid nõu pidamas. Pildil vasakult Heino Jõe, Tiina Taagepera, teisel pool lauda Evi Tihemets, dr. Ants Viires ja dr. Heino Susi. Foto: Vello Salo

Eestlased ehitavad välja Siberit

Isegi tee betoonplaadid valmistatakse Eestis

Tallinnas, Hariduse tänava nr. 11 maja sissekäigul on pika nimega venekeelne silt: „N. Eesti autotranspordi ja maanteeede ministeeriumi Surguti teede ehitustrusti tootmis-tehnilise komplekteerimise valitsus". Selle keerulise nime taga peitub asutus mille ülesanne on täita okupeeritud Eesti osa Põhja-Siberis (Tjumeni oblastis) avastatud nafta- ja gaasileidude ala väljaehitamisel: Värvatud tööliste varustamine toidu ja riietusega, meditsiiniliste materjalidega ja kõige muu vajalikuga kauges põhjas. Kõige selle kohale transporteerimine, samuti ka töövahendite, kaasa arvatud mehhaanilised ja isegi materjal selle teelõigu jaoks, mille ehitamine on määratud Eestist värvatud tööjõu hooleks.

See kõik võetakse Eestist ja tuleb vedada enam kui 3000 km tagant väljaehitatava ala keskusse Surguti ning toimetada sealt veel mõnikümmend km edasi eesti tööjõu baasi. Selleks on Pimi (Pim) küla samanimelise jõe kaldal.

Sinna on nüüd tööliste jaoks püstitatud kokkupandavad elamud, ka need Eestist saadud.

Ülo Tootseni nimeline kirjamees laskis end mõneks ajaks värvata „Surguti trusti valitsuses" tööjõubaasi ja kirjutas sellest venekeelses ajakirjas „Tallinn" (nr. 3, 1981). Ülevaatest selgub, et ta oli seal kevadpoolsel talvel, kui töötamine olnud hõlbus, sest soine maapind oli veel sügavalt külmunud.

Pimi küla ja selle ümbruskonna päriselanikud on handid (end. nimetus ostjakid), kes talvel rändavad oma põdrakarjadega tundras. Pimi külanõukogu territooriumil olevat neid selle 5.500-st elanikust järel ainult 400.

Eestist värvatud on enamasti oskustöölised — ehitus- ja teetöölised, traktorijuhid ja mehhaanikud.

Viimaseil olevat palju tegemist, sest tehnika minevat sageli rikki sealses kliimas, jutustab Ülo Tootsen. Tema andmeil töötavad seal üldse 150—170 inimest ja eestlasist suurem osa, umbes 60, on Viljandist, enamasti Viljandi kolhoosidevahelisest ehitustrustist. Peainsener Heino Gremberg jutustab Tootsenile, et ülesandeks on ehitada 30 km teelõik põhjapoole Jamali poolsaare suunas, see on Tjumeni oblasti põhjapiirini. Jamal —päriselanike keeles tähendab see „maa lõppu".

Sellel liinil asub ka Urengoi, mis just praegu on väljaehitamisel üheks keskuseks gaasijuhtmete suunal. Neid on plaanitsetud kuus, milledest üks peab ulatuma Lääne-Euroopasse ja on just praegu tüliõunaks ühe osa läänеriikide ja USA vahel.

Urengoi asub polaarjoonel, põhjapool Eestist värvatud tööjõu lõigust ja nagu Ülo Tootsen kuuleb, on sinna rakendatud tööjõudu Leedust ja Lätist.

Uue nafta- ja gaasiala väljaehitamine on kuulutatud „Komsomoli löökehituseks" ja nn. liiduvabariikide komsomoli organisatsioonid on vastutavad selle eest, et sinna saadetakse tööjõudu, vastupidavaid ja mitmesuguste oskustega noori mehi.

Ent pöördume tagasi Ülo Tootseni jutustuse juurde. Eesti tööjõul oli tema sealoleku ajal parajasti käsil teealuse panemine neile määratud 30 km lõigul. Vanem tööjuhataja, Viljandist pärit Ülo Mens seletas, et päevas jõutakse teha 20—50 meetrit. Hiljem kaetakse alus betoonplaatidega, mis tulevad Tallinnast, samuti kui nende kohalepanekuks vajalik tsement. Betoonplaate läheb 500 igale kilomeetrile, seega nende 30 kilomeetrilisele töölõigule 15.000.

Plaadid tulevad enam kui 3000 km tagant ja Tootsen kuuleb, et kui nad on päral, on iga plaadi hind 260 rubla.

Peainsener Gremberg kurtis, et vahel on nende kohaletulekuga raskusi — võib juhtuda, et Tallinnas pole parajasti küllalt vaguneid nende transportimiseks.

Ülo Tootsen lõpetab oma jutustuse, mis on venekeelsele ajakirjale „Tallinn" saadetud Pimi külast, vaimustava väitega, et „meie Pimi külast viib juba aasta lõpuks põhjapoole 50 km pikkune hea tee. Aga niisugust teed on vaja veel sajad kilomeetrid. Need ehitatakse kindlasti," lubab Tootsen.

(A.L. — Teataja)

Juhtnööre nõukogude kirjanikele

Rangeis eeskirjades nõutakse kunstisõna kommunistliku kasvatuse tõstmist

N. Liidu kompartei keskkomitee on võtnud vastu paljusõnalise otsuse „kirjandusajakirjade loomingusidemetest kommunistliku ülesehitustöö praktikaga". Selles antakse ohtralt juhtnööre. Milles asi tegelikult seisab, see selgub nende juhtnööridega (mis on rohkem üldsõnalised) rööbiti ülesloetud „väärnähtustest":

„Ei tohi leppida, et mõnedes ajakirjades on avaldatud teoseid, kus meie kodumaa ajaloo, sotsialistliku revolutsiooni, kollektiviseerimisperioodi sündmusi on kujutatud elutõest kõrvale kaldudes."

On ühe sõnaga võltsitud N. Liidu ajalugu — kui vaadata asja parteiajaloo ametlikult positsioonilt.

Tundub ka, et on kuidagi kriitiliselt suhtutud Stalini verisesse kolhoseerimisperioodi,

mis on muidugi lubamatu „elutõest" kõrvalekaldumine . . .

„On publikatsioone, mis sisaldavad eelarvamuslikke, pealiskaudseid otsustusi meie tänapäevast".

Tähendab, et pole uuritud, mida ütleb esinevate nähtuste kohta parteiteooria ja -ideoloogia.

Pole ime, otsustused jäävad „pealiskaudseteks".

Mida tuleks siis teha?

„Tuleb kasutada kõiki võimalusi kunstisõna kasvatusliku tähenduse tõstmiseks, kõrge patriootilise kõlajõuga teoste loomiseks, mis poetiseerivad kodumaa teenimist, partei üritust."

„Poeetiline kõlajõud" tähendab ilmselt, et ajakirjanduslikud valjuhäälajad tulevad kõvemini peale keerata.

Kahtlemata kerkib ka „positiivne kangelane", keda on aastakümneid asjatult otsitud, jälle üles.

„Sotsialistliku realismi kunstil ei ole tähtsamat ülesannet kui jaatada sotsialistlikku elulaadi, kommunistlikke moraalinorme, meie eetiliste väärtuste — internatsionalism, usk meie ürituse ajaloolisesse õigusesse — ilu ja ülevust. Seejuures tuleb eriti tähelepanu pöörata noortele kirjanikkudele."

Ilmselt on hiilinud kirjandusajakirjades ilmunud teostesse ja artiklitesse kõhklusi ja kahtlusi „sotsialistliku elulaadi" ja muu hädavajaliku puhul.

Uued juhtnöörid suruvad kirjandusajakirjade toimetustele päitsed tugevamini pähe käsuga,

sama teha kaastööliste puhul ja „kasvatada" eriti noori. Selle taga piidleb Kremli vanadekodu mure homse päeva pärast:

noorus on skeptiline, kipub arvustama, ei kiida küllaldaselt rezhiimi.

Ajakirjad muutuvad veel ühetoonilisemaks ja -pinnalisemaks. Karta on ka, et kodumaa ajakirjades „vennasrahvaste" kultuur saab ikka rohkem veeruruumi — nagu viimati toimus kasahhide puhul.

EPL/AI.

Tiiu Kauri metsauurimiste doktoriks

Lundi ülikoolis kaitses doktori väitekirja Tiiu Kauri. Väitekiri, mille eduka kaitsmise järele ta saavutas fil. dr. teadusliku kraadi, käsitas ülikooli loodusteaduskonnas teostatud uurimusi metsade ja metsaaluste bakteririkkusest, eriti Skåne pöökpuumetsades. Uurimistöö tulemused äratasid tähelepanu metsaderikkas Kanadas. Värske doktor kutsuti Kanada mikrobioloogide seltsi poolt siia loenguid pidama. Ta asub juba Kanadas.

„Svenska Dagbladet" on noore eriteadlasega enne Kanada-reisi teinud jutuajamise. Leht kirjutab Tiiu Kauri väitena, et metsatingimuste uurimine on hädavajalik, kuna industrialiseerimine loodust muudab. Kui selle põhjused on teadmata, jääb teadmata ka see, mis mõjustab mulda ja pinnakihte.

Tiiu Kauri tegeles 10 a. bakteritega Skåne pöögimetsades: mitu grammi bakfereid on ühes pinnasegrammis, mismoodi bakteriliigid vahelduvad mitmesugustes muldades, missugune mõju on maapinnal vegetatsioonile jne. Eelkõige, mis juhtub aastatega, eriti siis, kui metsaraie toimub või kogu mets maha võetakse ja raiesmikule istutatakse uued puutaimed. Harilikule silmale nähtav kõdunev lehehunnik on tegelikult rikas ladu miljardeid bakfereid.

Tiiu Kauri uurimus on ainulaadne ja esmakordne, vähemalt Rootsis, ja lehe arvates tuleb seda jätkata.

Tiiu Kauril lõppes 1. juulil teenistus assistendina ülikoolis ja praegu pole teada, kas selleks uusi summasid määratakse. (EPL)

Poola pisikud võivad levida Balti riikidesse

Ameerika ajakirjanik ütleb, et venestamise kampaania Eestis, Lätis ja Leedus hakkab suurenema

Ühendriikide ajalehe „Tulsa Tribune" toimetaja Jenkin Lloyd Jones külastas hiljuti Balti riike ja on lähetanud Tallinnast artikli, mille avaldasid mitmed ameerika ajalehed. Ameerika ajakirjanik käsitleb selles peamiselt venestamise ohtu Eestis, Lätis ja Leedus.

Jenkin Lloyd kirjutab Tallinna kohta muu hulgas: „Pika Hermanni tornis lehviv sirbi-ja-vasara lipp vaatab alla kaunile keskaegsele linnale. Väga huvitav on lugeda ametlikku turismijuhendit, kus ajavahemiku kohta 1920—1940 öeldakse, et see oli „valge terrori" ja „kodanliku diktatuuri" ajastu. Samuti öeldakse selles, et „pärast saksa vägede väljalöömist aitasid teised nõukogude vabariigid eesti rahval kiiresti sõja haavad parandada."

Nii nagu paljud teisedki väliskorrespondendid,

annab ka Tulsa ajalehe toimetaja ülevaate Balti riikide ajaloost ja anastamisest Nõukogude Liidu poolt,

millele rajas aluse Molotov-Ribbentropi pakt.

Eriti pessimistlikule seisukohale asub ameerika ajakirjanik Balti riikide venestamise küsimuses, ennustades, et juba lähemate aastate jooksul võib vene keel muutuda põhiliseks õppekeeleks eesti, läti ja leedu koolides nii nagu see oli tsaariajal, sada aastat tagasi. Ta juhib tähelepanu ka sellele, et Balti riikidesse satub suhteliselt vähe läänеturiste. „Riia ja Vilnius ei ole tähtsad linnad ja ainult Tallinnal, mis asub neljatunnise laevasõidu kaugusel Helsingist, on tihe kontakt mittekommunistliku maailmaga", kirjutab ameerika ajakirjanik.

Toimetaja Jenkin Lloyd Jones märgib lõpuks,

et niinimetatud poola pisikud võivad kujuneda nakatavaks ka Eestis, Lätis ja Leedus.

ja muutuda mõjuvateks vastuabinõudeks venestamise kampaaniale, mis on eriti hoogne Lätis ja Eestis.

Eestlased toetasid Falklandi võitluses kannatanuid

Eda Kevendi algatusel ja toetusel pani grupp Londoni eestlasi ja Londoni Eesti Selts kokku 150 Inglise naela The South Atlantic Fund'i heaks, millise summa Inglismaa Eestlaste Ühingu juhatus omapoolse kaaskirjaga fondile edasi saatis. Fondi summasid kasutatakse peamiselt Falklandi võitlustes surma saanud briti sõdurite leskede ja perokondade toetamiseks.

„Eesti eksliibris välismaal" IV ilmub Torontos

Lisaks aasaid tagasi ilmunud väljaandeile „Eesti eksliibris välismaal" I—III (toimetanud A Kaelas, viimase M. Üürike) ilmub tänavu Toronto lisaväljaanne „Eesti eksliibris välismaal" IV. Toimetajaks on seekord tuntud eesti eksliibriste kollektsionäär Emil Eerme.

Sellekohasele üleskutsele eksliibriste tegijaile ja omajaile, vastasid kolm, aga materjalid väljaandeks on siiski koos, kuna puuduv osa on võetud A. Vilmsi, Tartu Instituudi ja E. Eerme kogudest. Toimetaja E. Eerme selgitas, et eksliibriste omanikud, kes seni pole vastanud, võivad seda veel teha, kuna on võimalusi enne ilmumist lisamaterjali juurde võtta, saates need E. Eermele (20 Farmcoat Rd., Don Mills, Ont.).

Uus väljaanne on plaanitsetud 24-leheküljelisena, kus kasutatakse originaalseid eksliibriseid lehekülgedele paigutatult. Tiraazh võivat tõusta paarisajani.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$45.—	$55.—
Poolaastas	$24.—	$29.—
Veerandaastas	$13.—	$15.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$49.—	+ $39.—	$44.—
poolaastas	$26.—	+ $19.50	$22.—
veerandaastas	$14.—	+ $ 9.25	$11.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:
LENNUPOSTIGA aastas $49.—, poolaastas $26 ja veerandaastas $14.— + SAATEKULU — aastas $66.—, poolaastas $33.— ja veerandaastas $16.50

Aadressi muudatus 50 centi. Üksiknumbri hind 60 senti

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... sinnajuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saatn ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

.....

MÄLESTAME KURBUSES KALLIST

LINDA KLAAR'i

neiuna BERENDSEN

sündinud 11. augustil 1907 Amblas

surnud 19. septembril 1982 Tallinnas

ÕED ja VENNAD perekond. dega Kanadas ja Eestis

SUGULASED USA-s ja Austraalias

LAHKUS MEIE ARMAS ÕDE

AINO PENTSOP-ROMMAN

Surnud Eestis, Altjal — maetud Eskule

Mälestavad

õde ERNA ja vend AIMAR perekondadega

Armast abikaasat, õde ja sugulast

NADEZDA SANDERSON'i

neiuna JUHT

sündinud 5. novembril 1906 Tartus
surnud 20. septembril 1982 Torontos

mälestavad kurbuses

ABIKAASA
VEND USA-s
VEND kodumaal
ÕDE Austraalias
ALEKS KERK perekonnaga
MARIA
AUGUST

Armast

JÜRI UUSLAND'i

mälestame kurbuses ja avaldame kaastunnet abikaasale pojaga

ELLEN ja EDGAR JÄRVIS

Avaldame kaastunnet IVO'le emaga

JÜRI UUSLAND'i

kaotuse puhul

ARNE
HANS perekonnaga

Lahkunud

JÜRI UUSLAND'i

mälestavad ja avaldavad kaastunnet abikaasale pojaga

ESTER
SIRJE ja
ALLAN LAANEMETS perekonnaga

Oma liiget

AARNE VIIRES't

mälestab

E.E.L.K. THUNDER BAY
KOGUDUS ja ÕPETAJA

Kallist

AGRIPPINA PARVEI'd

mälestavad leinas

V. JÕGEDA
F. HOLMBERG
O. JÕGEDA perekonnaga

Puhka rahus!

Tänuavaldus

Südamlik tänu kõigile, kes meie armsa ema ja vanaema

ARMILDA LEPIK'u

matusetalitusest ja ärasaatmisest osa võtsid, tema kirstu rohkete lilledega kaunistasid ja meile mitmel viisil kaastunnet avaldasid ja toeks olid.

Siiras tänu õp. Udo Petersoole südamlikkude ja lohutavate sõnade eest. Eriline tänu Irene Loosbergile, Vana Andrese kiriku segakoorile ja Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumi kooliõdedele kauni laulu eest. Täname ka pr. E. Loosbergi, pr. E. Irsi ja pr. L. Krabi liigutavate sõnade eest!

MART, KERSTI, KATRIN ja ERIK

KIRIKUD

E.E.L.K. PEETRI KOGUDUS
817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1.
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Organist dr. Roman Toi

LÕIKUS-TÄNUPÜHA JUMALATEENISTUS on 3. okt. kell 11 hommikul. Solist Evi Valge. Pühapäevakool, leerieelsed.

Piiblitunnid kell 10 homm. igal pühapäeval.

Ingliskeelne JUMALATEENISTUS kell 9.30 homm.

JUMALATEENISTUS pühap., 10. okt. kell 11 homm. Teenib diakonõpetaja Albert Roost. Solist Irene Loosberg.

Pühapäevakooli pikkadel nädalalõppudel ei peeta.

Ingliskeelne jumalateenistus jääb ära.

Pühap., 17. okt. kell 11 homm. õp. Andrse Tauli INTRODUKTSIOON (õpetaja koguduse peale õnnistamine). Teenivad piiskop Karl Raudsepp, dr. Jaak Taul ja õp. Juris Cailitis. Laulavad noortekoor Lootus ja Cantate Domino, kohvilaud, ingliskeelne sektsioon ühineb selle jumalateenistusega. Pühapäevakool ja leerieelsed.

Õpetaja Andres Taul on Fort Lauderdales kolmap., 6. okt. kuni 13. okt., kus ta teenib Lõuna-Florida kogudust. Peetri kog. hooldaja õpetaja sellel nädalal on Albert Roost, tel. 244-9270. Selle nädala kõnetunnid jäävad ära.

Naisringi kokkutulekud kolmap., kell 5 p.l. Palume ühineda koguduse naisringiga, kus on vaja teie panust.

Cantate Domino laulukoori harjutused kolmap., kell 7.30 õ. Juhatab R. Toi. Uued lauljad teretulnud!

Noortekoor Lootuse harjutused on pühap. õhtul kell 7. Tulge laulge koos koguduse noortega!

Kes oleksid tahtelised ja võimelised ühinema Peetri kiriku orkestriga, palume registreerida dr. R. Toi, tel. 447-0030.

Koguduse kantselei on avatud teisip. 10.00—18.00 ja neljap. 12.00—15.00.

Õpetaja kõnetunnid: kolmapäeval 9.30—2 p.l., neljapäeval 6—8 õhtul.

---

500 uppusid Salvadoris

SAN SALVADOR — Abistamistöölised kaevasid läbi muda ja kiirustasid toiduainete viimisega uputuses ja maalibisemises säilinuile, kus võib olla hukkus 500 inimest. Seni on umbes 150 laipa leitud pärast uputust, mille põhjustasid sajud pealinnas ja rannikul.

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
(lõunapool Eglintoni)
Funeral Direktor

733 Mount Pleasant Rd.

Helistada tel. 489-8811 ☎ 489-8002

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488.

„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Kolmapäeval, 29. sept., kell 7.00 õ. E. Toompuu kõneleb teemal: „Õnnistus".

Pühapäeval, 3. okt. kell 10.15 homm. PÜHAPÄEVAKOOL. Kell 11.00 homm. JUMALATEENISTUS, kõneleb K. Raid, noortekoor Ch. Kipperi juhatusel. Issanda surma mälestamine.

Kell 6.00 õ. Noorte tunnistused, V. Krabi, instrumentaalansambel.

EELK TORONTO
VANA ANDRESE KOGUDUS
383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128, kirikus 923-5172

Pühap., 3. okt. JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Ingliskeelne jumalateenistus kell 1 p. Teenivad mõlemi koguduse õpetajad.

Pühapäevakool alustab tegevusega 3. okt. kell 11 homm. Lapsi palutakse registreerida kas õpetajale telefoni kaudu või kohapeal 3. okt. Kõigil, kes on huvitatud käsitööd hõlmavast tegevusest, on palutud informatsiooniks helistada pr. A. Rump, tel. 425-4624 või pr. J. Petersoo, tel. 429-4260.

Käsitöö osakonna esimene kokkutulek pühap., 3. okt. pärast jumalateenistust.

Pühap., 10. okt. JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.

Pühap., 17. okt. JUMALATEENISTUS kell 11 hommikul.

Kiriku koori harjutused igal esmaspäeval kell 7 õ. kiriku ruumes. Kogudus ja õpetaja kutsuvad uusi liikmeid ühinema kooriga.

ÕPETAJA KÕNETUNNID kiriku kantseleis teisipäeviti 5—7 õ., neljapäeviti 6—8 ja pärast igat jumalateenistust.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühap., 3. okt. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad A. Ehasoo ja jutl. E. Saraoja. Laulu-ettewandeid. Issanda surma mälestamine.

TORONTO KOLMAINU EESTI EV.-LUT. USU KOGUDUS

Kirik: 619 Sherbourne St., Toronto (Sherbourne'i allmaa jaam on kiriku kõrval).
Õpetaja O. Gnadenteich
112 Fallingbrook Rd., Scarborough, Ont.
Telefon 698-7977 või 766-7853
Kantseleis, telefon 921-9417.

LÕIKUSE TÄNUPÜHA JUMATEENISTUS armulauaga on pühapäeval, 3. okt. kell 3 p.l. Laulab hr. Georg Soans. Pärast jumalateenistust on koosviibimine kohvilauas. Ettekandeid.

Kõnetunnid on iga kuu teisel esmaspäeval kella 6—8 kiriku kantseleis.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 3. okt. kell 2 p.l. pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile.

Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS, kõneleb pastor Earl McNutt Stone Church'ist. Laulab segakoor Ülo Lindströmi juhatusel. Issanda surma mälestamine. (Buss Eesti Kodust kell 1.30 p.l.)

Kolmap., 6. okt. kell 7 õ. PALVEÕHTU.

Toronto Eesti Gümnaasium

vajab oma huvitavaks ja edukaks tegevuseks Arved Viirlaiu romaani **„Ristideta hauad".** Kuna selle trükk on läbi müüdud, siis pöördume kaasmaalaste poole, kel leidub raamaturiiulil „Ristideta hauad", neid raamatuid kas laenata või annetada Toronto Eesti Gümnaasiumile. Lahkeid noorte sõpru palume helistada koolijuhatajale, hr. Edgar Martenile — telefon (416) 241-4050 või saata postiteel — 24 Laurelwood Cresc, Weston, Ont. M9P 1L5.

Toronto Eesti Gümnaasium

Kolmainu koguduse lõikus-tänupüha

Väljapaistvamaks pühapäevaks on olnud juba aastaid lõikus-tänupüha Kolmainu koguduses. Päevakohaselt on altari ees viljavihud ja teisi põllu- ja aiasaadusi, meeldetuletuseks selle aasta rikkalikust lõikusest. Inimene on lõiganud, mida Jumal on lasknud kasvada. Tänu toomine Jumalale igapäevase leiva eest on uskliku inimese südame kutsumus ka koguduses laulus ja palves. Jumalateenistusel teenib koguduse õpetaja O. Gnadenteich, kuna lauluga lisab teenistusele väärika osa hr. Georg Soans.

Jumalateenistuse järele on kaetud kohvilaud naisringi liikmete poolt päevakohaselt kaunistatuna. On muusika ja teisi ettekandeid.

Jumalateenistus on pühapäeval, 3. okt. kell 3 p.l.

Jumalateenistus ja Tartu Ülikooli mälestusaktus Floridas

EELK Lõuna-Florida Kogudus algab oma sügishooaega jumalateenistusega pühapäeval, 10. okt. kell 3 päeval Christ Lutheran Church'is, 1955 E. Oakland Park Blvd'il, Fort Lauderdales, kus tähistatakse koguduse 4. aastapäeva ja lõikuspüha. Jutlustab praost Andres Taul Torontost. Orelil E. Allik. Solist sopran N. Allik. Laululehed.

Pärast jumalateenistust toimub pidulik koosviibimine kohvilauas kiriku kõrvalsaalis, kus toimub Tartu Ülikooli 350. aastapäeva tähistamine. Loenguga esineb endine Tartu Ülikooli õppejõud härra Paul Kaur.

Perekonnaseisu teated

3. augustil sündis Cincinnatis, Ohios kontsertpianistil, mag. Elizabeth Cox-Pridonoff ja tema klaveriprofessorist abikaasal Eugene Pridonoffil poeg Weldon Alexander, abielu esimese lapsena. Mõlemad vanemad on õppejõududeks Cincinnati Ülikooli muusika-osakondades ja angazheeritavad kontsertpianistidena. Elizabeht on ka Eesti Helikunsti Keskuse liige ja akadeemiliselt kuulub eesti naismuusikute korp! Fidentia perre.

Leinateateid

Brentwoodis, Inglismaal, suri 5. juunil Eberhard Grauberg, sündinud 16. augustil 1909 Järvamaal.

Stokholmis suri 22. juunil Aino Kaart, neiuna Truuberg-Tarandi, sündinud 11. märtsil 1919 Palmses.

Uppsalas suri 23. juunil Linda Koskel, neiuna Valter, sündinud 11. mail 1912 Rakveres.

Uusnas, Viljandimaal, suri 21. mail Alide Ojasson, neiuna Mankin, sündinud 7. septembril 1898 Paistus.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS

Kirik: Redeemer Luteri kirik, (Bloor ja Indian Rd.)

Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Toronto M4S 1J2. Tel. 483-2478 ja 1-527-0410.

Pühap., 3. okt. kell 17.00 on JUMALATEENISTUS, pühapäevakool alustab tegevusega.

VIRGINIA UNITED KIRIKUS esmasp., 11. okt. kell 15.00 on LÕIKUS-TANUPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga.

Opetaja kõnetunnid: igal neljapäeval kell 18.00—19.30 omas kodus. 501 Davisville Ave., Toronto 19.30 Hamiltoni kiriklas, 3 Mapleäing igal esmaspäeval kell 18.00—side Ave., Hamilton, tel.: 527-0410.

EKN liikmed arutavad EKN tegevuse küsimusi

Nädalalõpul 1.—3. oktoobrini korraldab Eestlaste Kesknõukogu Kanadas oma liikmeile ja kutsutud külalistele informaalse sümpoosioni (seminari) vabadusvõitluslike ja rahvuspoliitiliste küsimuste arutlemiseks. Diskussioon neis küsimustes on mõeldud materjali ja ettepanekute saamiseks EKN edaspidiseks tegevuseks. Vastavad seisukohad tulevad vastuvõtmisele EKN sügisesel üldkoosolekul 30. oktoobril.

EKN sümpoosion peetakse ühes motellis Toronto ja Montreali vahemaal Jones Falls'is, Ont. Kingstoni lähedal. Osavõtuks on end registreerinud arvukalt EKN liikmeid ja mitmeid isikuid ka väljastpoolt. Sümpoosion algab reede õhtul aupeakonsul I. Heinsoo ettekandega Eesti Vabariigi juriidilisest püsimisest ja meie välisesindustest. On väljavaateid, et sümpoosionil esineb sõnavõtuga ka välisministeeriumi esindaja Ottawast.

Sümpoosioni peatöö toimub laupäeval, 2. oktoobril, kestes hommikust kuni hilisõhtuni. Hommikupoole on mõned ettekanded praegusest välispoliitilisest olukorrast ja Nõukogude agentuuride taktikast pagulaskondade suhtes. Pärast lõunavaheaega kuni hilisõhtuni toimub EKN tegevusalade üksikasjalik diskussioon mitmesugustes küsimustes. Kõne alla tulevad vabadusvõitlusliku, rahvuspoliitilise, noorsootöö ja EKN tegevuse majandamise küsimused kui ka meie rahvusliku tegevuse ja eestluse suhtes esinevad välised ja sisemised hädaohud.

Pühapäeva hommikul on vaimulik lühiteenistus, millele järgneb sümpoosioni kokkuvõtete tegemine.

„Rajaleidjate" gaidlipkond alustab tegevust

Lipkonna pidulik avakoondus toimub 16. okt. kell 10.00 hommikul Peetri kiriku all saalis, millest palume kõiki gaide ja lastevanemaid osa võtta. Peale lühikest pidulikku algust jagunevad noored juhtide saatel oma üksuste koondustele.

ESTO-84 ja Maailmalaager ei ole kaugel, sellepärast on soovitav, et kõik noored eesti tütarlapsed gaidlusega ühineksid, et osa saada sellest toredast laagrist. Hellakeste suhtes helistada juhile Sirje Järvelile, tel. 225-4590 või üldiselt nii hellakeste kui ka gaidide suhtes lipkonna juhile Ingrid Kütt'ile, tel. 598-4459 või lipkonna vanemale Ene Rungele, tel. 438-6500.

„Rajaleidjad"

FLY TO
FLORIDA
Silver Spring Shores
$99.00
PER COUPLE
CANADIAN FUNDS AT PAR
ON LOTS
Stand on our ¼ acre developed treed lots, starting at $7900. Open mortgage, interest as low as 8%. See our $34,990 detached 2 bedroom home with garage (not a mobile).
Ask for TOOMAS MANKIN
759-1191
Florida Sunburst Corp.
R. E. Broker
Ask for and read carefully the prospectus relating to this offering.
0A-26-174-81

Vajame
LAPSEHOIDJAT
2. poisile (3 ja 1) esmasp.-kolmap. Steeles & Dufferin. Bussiühendus.
Palume helistada 669-5930

VAIPADE KEEMILINE PUHASTUS
„stainguard" hinna sees
Elutuba, söögituba ja koridor
(Ka mööbli puhastus)
Peeter Valing
Tel. 690-4961

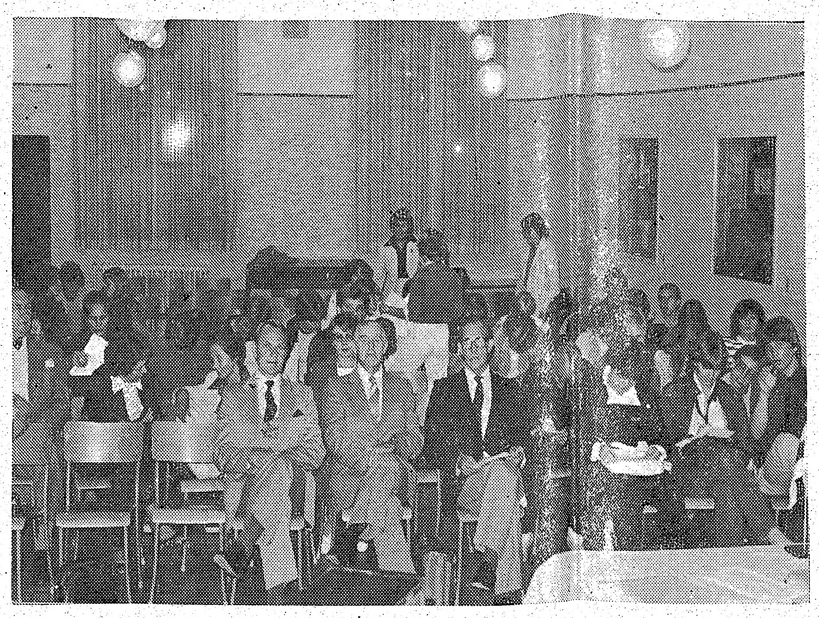

Eesti Gümnaasiumi avamisest 17. septembril osavõtjaid. Pildil kooli registreerijad noored ja esireas vasakult R. Viksten, Lydia Vohu, E.V. aupeakonsul I.Heinsoo, koolikomitee esimees H. Lupp ja gümnaasiumi direktor E. Marten. Foto: Vaba Eestlane

Soome-ugri organisatsioon loomisel

Fennougristika, kui teaduslik uurimisala, ulatub tagasi peaaegu 200 aastat, 18. sajandisse, kui esimesed üksikasjalikud võrreldav-filoloogilised uurimused ilmusid oletatavast ühisest soome-ugri keelkonnast. Üksikud olulised tähelepanekud pärinevad veel kaugemastki minevikust. Juba 9. sajandil juhiti tähelepanu mõnede soome-ugri keelte omavahelistele sugemetele. Pidev uurimistöö, eriti viimase paari aastakümne jooksul, on saavutanud märgatavalt kõrge taseme kõikidel fennougristika poolt hõlmatud teaduslikkudel ja akadeemilistel aladel.

Keeleteadlased on kaua olnud siin esireas. Nende meeste töötulemused on tõendanud eri n.n. soome-ugri keelte ühtekuuluvust omaette keelkonda. Nende poolt on ka esitatud vapustav teooria oletatavast soome-ugri algkeelest ning neid keeli kõnelevate hõimude ürgkodust. Siiski ei ole uurimistöö tulemused jäänud ainuüksi keeleteadlaste haldusse, vaid neid on ka kasutanud antropoloogid, folkloristid, etnomusikoloogid, ajaloolased ning kirjandusteadlased. Seega on mitmed teaduslikud harud andnud omapoolseid panuseid, mis on süvendanud meie arusaamist soome-ugri rahvaste kultuurist ja ajaloost.

Tänapäeval hõlmab fennougristika peaaegu kõiki teaduslikke harusid. Üksik uurimistöö ei saa olla fennougristika töötulemusi arvestamata täiuslik.

Ka iga teaduslik töö eesti, soome, ungari või mõne muu soome-ugri keele kohta nõuab põhjalikku arusaamist fennougristikast selle täieliku ulatuses.

Tuleb ka mainida, et fennougristika võib pakkuda väga palju väljaspool fennougristikat töötavatele teadlastele-akadeemikutele.

Fennougristika osatähtsus teadusliku alana on juba tunnustatud mitmel maal, eriti aga Euroopas. Kanadas leidub arvukalt eesti, soome ja ungari päritoluga inimesi ja väiksemal määral ka esindajaid teistest väiksematest soome-ugri rahvastest. Mõned kanada ülikoolid on reageerinud fennougristika programmide vajadusele (nii näiteks on ungari õppetool Toronto ülikooli juures ja soome õppetoolid Lakehead ja Laurentian ülikoolide juures), kuid siiani ei ole ühtegi katset tehtud organiseerimaks ja ärakasutamaks fennougristika rikkaid ressursse ja saavutusi. On üsna iseenesest mõistetav, et nende keelte õpetajatel-õpilastel, kui ka muudel huvilistel on hädavajalikud teadmised soome-ugri keeltest ja kultuuridest laiemas fennougristlikus perspektiivis. Kahjuks aga nii mitmedki fennougristika alal töötavad teadlased tegutsevad ebasoodsates tingimusts, olles üksteisest eraldatud ja üksteise tööst mitte teadlikud. Seepärast ön hädavajalik luua fennougristika teaduste organisatsioon Kanadas saavutamaks järgmiseid sihte:

1) kontaktide loomine fennougristide vahel ning informatsiooni vahetamine;

2) tehnilise ja teadusliku abi andmine soome-ugri keelte õpetajatele ja

3) fennougristika propageerimine ja levitamine ning ühtlustamine teistes Kanadas asuvates ülikoolides.

Eeltöö on juba praegu käimas uue organisatsiooni moodustamiseks,

mille nimi on Finno-Ugric Studies Association of Canada (FUSAC) ehk Soome-ugri Teaduste Selts Kanadas.

Niisiis käesolevaga palume kõiki asjahuvilisi kirjutada informatsiooni saamiseks allajärgnevale: Marja-Liisa Martin, Department of Languages, Lakehead University, Thunder Bay, Ont.

Etnograafiline Ring alustab sügishooaja tegevust

Seame olemasolevad rahvarõivad korda, valmistame uusi ESTO-84 pidustusteks

Etnograafilise Ringi esimene kokkutulek toimub 14. okt. kell 6.30 Eesti Majas, ruum nr. 12. Sellele järgnevalt toimuvad kokkutulekud igal nädalal samal ajal. Kõik, kes eesti rahvakunstist on huvitatud, on teretulnud ringi tööst osa võtma. Meil on vaid üks Etnograafiline Ring Kanadas, mille läbi saame oma rahvakunstilisi andeid näituste kaudu esitada. Kasutagem seda juhust. Me peame omad teadmised nooremale põlvele edasi andma. See on meie rahvuslik kohus.

ESTO-84 läheneb ja ettevalmistused selleks on vajalikud. Olemasolevad rahvarõivad tuleb korda seada, uusi tuleb valmistada. Ringilt saavad nõuandeid ka kodus ülikonna valmistajad. Nõuandeid saab ka vanades rahvakommetes ja tavades, rahvaluules, rahvalaulude valikus ja esinemisteks.

Nõuanne näituste korraldamiseks ja rahvusliku eeskava koostamiseks. Soovikorral võivad Etnograafilise Ringi liikmed loenguid pidada etnograafilistel aladel nii Torontos kui ka väljaspool.

Paneme kõikidele estlastele südamele, ärgem laskem vana, olemasolevat rahvakunsti kaduma minna, olgu see siis mõni vaip, sukk, kinnas, puu-ese, tikand või muu, vaid kogume selle Etnograafilise Ringi juurde näitusteks ja talletamiseks.

Suve jooksul on Etnograafilise Ringi liikmed olnud mitmesuguses tegevuses. Seitsme Kunsti Nädalal demonstreerisid ringi liikmed videofilmimisel vanu rahvakunste: Vanda Isotamm niplispitsi, Inge Kao ketramist ja kraasimist, Ene Runge kõlavööd ja pooka, Anne Tüll punus sukapaela ja mängis kannelt; Anne kandlesaatel mängis Ene Runge ka vana karjalaste pilli ritsikut.

„Hõbejärve" suurlaagris juhatas Vanda Isotamm kõlavöö huviringi. Parimaks võõkudujaks osutus skaut. Ene Runge juhatas pastlategemise huviringi, kus Evald Tutsu'st sai eri-kiirkursuse järele uus pastlategmise õpetaja.

23. okt. seisab ees maakondade poolt korraldatud Eesti Maja tuluõhtu, kus toimub ka maakondlik näitus, mille korraldajaks on Etnograafiline Ring. Näituse väljapanekute suhtes palume kõiki maakondade poolt nimetatud daame helistada Ene Rungele, tel. 438-6500.

Samal numbril helistada ka kõikides etnograafilisse rahvakunsti puutuvais küsimusis. Ringi käest on saada veel vähesel arvul Helmi Kurriku raamatut „Eesti rahvarõivad".

Etnogr. Ringi juhatus

Kortereid veel vabu

Ontario Soome Puhkekodu Ühingul

„KOTITALO's"

725 North Street
Sault Ste. Marie, Ontario
P6B 5Z3
Telefon: 705-253-67777

Mõlemaid, nii ühe kui kaheinimese kortereid

Näiteks:

Ühe inimese kuu sissetulek	$670.60
Kuu rendimaks	$167.75
30 päeva ülalpidamine	300.60
Kokku	468.35
Ülejääk	$202.25

Ülal näidatud arvestuse arvud olenevad täielikult isiku sissetulekust ja varandusseisust.

Eesti korvpallimängija Helsingi kohtus

HELSINGI — Eesti korvpallimängija arreteeriti 18. septembril Helsingis ilmselt alkoholi müügis kahtlustatuna. Kriminaalpolitsei jaatab arreteerimist, aga ei avalda üksikasju, sest „see on diplomaatiline asi, pealegi pole mingi suur asi". Eestlane sattus siiski vaatamata „diplomaatilisele asjale" kohtu ette ja jäi esialgul arreteerituks. Korvpallimängija, kelle nime ei ole avaldatud, kuulus Kalevi korvpallimeeskonda, kes võitsid ülekaalukalt soome töölissportlaste Helsingin Visa meeskonda Helsingi Kisahallis.

Heas korras RAYWAL KÖÖGIKAPID (jalakas), luuakapp eraldi, topelt kraanikausid kraanidega ja õhupuhastaja.
Helistada tel. 222-2700 või 267-3163

Michael Sittow - esimene kunstnik Eestimaalt

Möödunud nädalal toimus Eesti Kunstide Keskuse sügisene loenguõhtu, kus kunstiteadlane Rain Rebas Rootsist kirjeldas Eestist pärineva vanima kuntniku Michael Sittowi ajalist tagapõhja, andis andmeid tema elust kuivõrd neid on teada ja esitas diapositiividel valiku ta töödest.

Õhtu avas EKK president Stella Kerson, kes tutvustas liialt vähesele osavõtjaskonnale külalislektorit, kes on fil.lic. kraadiga kunstiteadlane, töötanud Göteborgi muuseumis ja olnud Rootsis rahvaülikooli rektoriks. Ta on õpetanud kunstiajalugu ja külastanud koos oma õpilastega Itaaliat ja teisi kunstirikkustega maid.

60 NIMEGA KUNSTNIK

R. Rebas esitas Salvador Dali seisukoha, et Põhjamaadest ei tule ühtki suurt kunstnikku, kuna seal puudub valgus, mis on omane Lõuna-Euroopale ja et inimest näha saada tuleb minna sauna. Kuigi Rebas sellega ei lepi, ütles ta, et elati siiski perifeerias, mis on nagu väljaspoole jäänud maailma kunstielust. Sellel taustal tuleb vaadelda ja küsida, kui tähtis on Sittow? kelle nimest on teada kuni 60 varianti. Tema isiku ümber on ajalooline, kunstiteaduslik ja literatuurne tagafoon.

Literatuurselt on temast kirjutanud Jaan Kross oma jutustuses „Neli monoloogi Püha Jüri asjus". Kirjanik, kes kirjeldab ainult isikuid, kes on midagi andnud eesti rahvale, on heroiseerinud Sittowi oma krossilikkusega.

15-AASTASENA BRÜGGESSE KUNSTI ÕPPIMA

Sittowi kunstnikuna tundmiseks on vaja tunda maad, kus ta on elanud. Tuleks teada, kuidas oli elu sel ajal Tallinnas. Paul Johansen, vana Tallinna suur tundja, on seda oma uurimuses kirjeldanud. Sellest 5000 elanikuga linnast läks noor 15-aastane Sittow Brüggesse kunsti õppima, kuna Tallinn oli selle linnaga ühenduses Hansa liidu kaudu.

Edasi on teada, et Sittow, kelle eluaastaid arvestatakse 1469—1525 aastate vahel, oli 1505 Londonis, 1515 Kopenhaagenis, kus tema kuningas Kristjani II portreed nimetati esimeseks renessansi kõrgeklassiliseks kunstiteoseks Põhjamaades. Töö on praegu Taani kunstimuuseumis. 1492. a. oli ta Hispaania kuningapaariga koos Granadas, kus võeti vastu ka Ameerika avastanud Kolumbus.

Kuigi Sittowi on nimetatud renessansi kunstnikuks, peab Rebas teda siiski hilisgootika meistriks, keda aryestatakse Madalmaade kunstnike hulka. Temaga lõppes see kunstivool, olles end täiesti tühjaks kasutanud. On siiski fantastiline kuidas ta suutis end sel ajal maailmas maksma panna, kasutades madalmaade tehnikat väikeste formaatidega maalidel.

Sittowi kaasajal oli Põhjamaades humanism ja reformatsioon; viimane kutsudes omakorda välja vastureformatsiooni, mil oli oma võimas kunstivool — barokk.

KUNINGAKODADE PORTREEMEISTER

1525. aastal pühitseti Tallinnas suurt võitu venelaste üle orduvägede poolt ja üheks külaliseks sel vastuvõtul oli ka Sittow. See on viimane teade temast ja on arvestatud ka surmaaastana, kuigi see pole absoluutselt kindel.

Sittow elas suurte murrangute ajal, mil keskaeg 1500 veelahkmel lõppes ja algas uus-aeg inimkonna ajaloos vastavate mõjudega ka kunstiajaloos. Sittow oli mees, kes on igalpool liikunud, mitmetes kuningakodades nende portretistina (Karl V, Folip V, Henry VII, Kristjan II, Austraia Margareta jt.) ja kes lõpetas oma elu Tallinnas.

Ülevaatele järgnesid diapositiivid juba Sittowi kindlaks tehtud autorlusega ja neist, mis polnud veel lõplikult määritletud. Neid on mitmes Euroopa, aga ka Washingtoni, New Yorgi ja Detroidi muuseumites.

Sittowi rahvuse ümber on olnud eriarvamusi, sakslased on teda pidanud üheks „auväärseks monumendiks sakslasile Liivimaal", eestlastele on ta aga kunstnikuks, kes on pärit meie maalt ja jõudis selleaegse maailma kuningakodadesse. Maailma kunstiajalugu on arvestanud ta suureks meistriks Madalmaade kunstis.

Tule, tule tantsi!

Endised rahvatantsijad alustavad oma rühmaga

Toronto eesti seltskonnas on laialdaselt levinud hea uudis. On kuulda, et „Kungla" rahvatantsu rühm asutab käesoleval sügisel tuliuue „veteranide" tantsurühma. Kes need veteranid on ja milline see rühm võiks olla, sellest vestleb grupi koordineerija ja idee algataja Taimi Voksepp.

„Veteranide rühma liikmeks saavad astuda need, kes on endised tantsijad ja aastaid eemal olnud aktiivsest tantsimisest. Nii on igaühel, kes on minevikus rahvatantsu tantsinud ja tahab jälle labajala lössi lüüa, hea võimalus teha seda värskelt asutatud „veteranide rühmas", selgitab Taimi Voksepp.

Ta selgitab edasi,

öeldes, et aastate jooksul on „Kungla" rühmas tantsinud ligi tuhat rahvatantsu harrastajat.

Ühel või teisel põhjusel on need endised tantsijad pidanud loobuma, kusjuures rahvatants on neile alati südamelähedaseks jäänud.

„Siis tuligi idee, et tuleks asutada rühm, kus oleksid endised tantsijad olgu need noored või vanad," selgitab T. Voksepp ja ütleb, et veteranide rühma asutamisega tuli ka mõte, et see grupp võtaks osa ESTO-84 pidustustest, mis järgmistena toimuvad Torontos.

T. Voksepp on optimist ja usub, et paljud, kes jällegi tantsima tulevad leiavad kindlasti, et nende tantsukingad on veidi „roostes".

Selle üle ei ole vaja mingit muret tunda, kuna rühm on just selletaolistele kingadele mõeldud.

Rühma juhtimises on nõus aitama juba mitu endist „veterani". Allan Liik, Leena Liivet ja Enn Matsoo on lubanud oma akordionid jällegi ellu tuua, et uuele rühmale muusikalist hoogu luua. Piret Komi, Jaanus Marley ja Taimi Voksepp on ühel arvamisel, et nad saavad need „roostes" kingad jällegi sujuvalt tantsima panna.

Esimene tund toimub juba esmaspäeval, 4. oktoobril Eesti Maja suures saalis algusega kell 7.00 ja kestab 8.30-ni.

Taimi Voksepp ütleb: „Käesoleva lühiuudisega ulatame igale endisele rahvatantsijale kutse: „TULE, TULE TANTSI (VEEL ÜKSKORD)!"

Täienduseks kuulutusele
VABA EESTLANE nr. 71, 23. sept. 1982
EESTI-INGLISE SÕNARAAMAT
Paul F. Saagpakk
Hind $150.— U.S.
Kiirel ettetellimisel $120.— U.S.

SPORT

Spordimärkmeid

Gottbus, Ida-Saksamaal peetud kergejõustikuvõistlustel jooksis Bärbel Wöckel 100 m ajaga 10,92, kuid taganttuule kiirus oli 4,3 m/sek. Meestest jooksis sama distantsi Frank Emmelmann ajaga 10,20, mis on hooaja kõlmas tulemus Euroopas. Hans Jürgen Jacobi võitis kuulitõuke 20,49, Hilmar Hossfeld kettaheite 65.76.

☆

Lääne-Berliinis jätkunud rahvusvahelistel kergejõustikuvõistlustel jooksis Patriz Ilg Lääne-Saksamaalt 3000 m takistusjooksu ajaga 8.17,04, mis on tänavune parim tulemus maailmas. Odaheites saavutas ameeriklane Robert Roggy 93.52, 100 m jooksus oli esimene Carl Lewis 10,08, teine Calvin Smith 10,13, mõlemad ameeriklased.

Muudest tulemustest: J. Philips võitis 200 m ajaga 20,41, McCoy 400 m — 45,45, W. Wülbeck 800 m — 1.46,31, kanadalane M. Otteyl kõrgushüppe — 2.30, hiinlane Zhou Zhenxian kolmikhüppe — 16.93, ameerlklane D. Laut kuulitõuke — 21.31.

☆

Soomes, Espoos peetud võistlustel tõukas Reijo Ståhlberg oma tänavuse parima tulemuse 20.64.

☆

Zürichis peetud võistlustel võitis 5000 m jooksu endine Euroopa rekordiomanik idasaklane Hansjörg Kunze ajaga 13.12,53, teiseks jäi ta kaasmaalane Werner Schildhauer 13.12,52, kolmas oli läänesakslane Thomas Wedsinghage, kes oma tulemusega 13,12,78 püstitas uue Lääne-Saksa rekordi. Tänavuses Euroopa edetabelis on need 2., 3. ja 4. tulemusteks. Esikohal on inglane D. Moorcroft tulemusega 13.00,42.

1500 m jooksus oli esimene inglane Stephen Cram ajaga 3,33,66, mis on 21-aastase sportlase isiklik rekord ja tänavune tipptulemus Euroopas. Talle järgnesid ameeriklased Todd Harbour 3.33,99 ja Steve Scott 3.34,18.

☆

Ida-Saksamaal Cottbus toimunud kergejõustikuvõistlustel jooksis Thomas Munkelt 110 m tõkkeid ajaga 13,53, mis on tema kaasmaalase Holger Pohlandi 13,47 järel tänavu teine tulemus Euroopa edetabelis. Ida-Saksa tänavused tipptulemused on ka Gerd Wessingi kõrgushüpe 2.26, samuti Roland Steuki vasaraheide 77.92.

Naiste kuulitõukes oli võitjaks Ilona Slupianek 21.51-ga, teiseks jäi esmakordselt 21 meetri piiri ületanud Helma Knorscheidt, tulemus 21.12. Silvia Madetzky heitis ketast 66.22 ja Kerstin Knabe jooksis 100 m tõkkeid ajaga 12,65.

☆

Ungari—Tshehhoslovakkia maavõistlusel Budapestis saavutasid mehed tasavägise punktide arvu 106:106, naised 74:88. Ungari rekordi kolmikhüppes hüppas Bela Bakosi tulemusega 17.20. Uued Ungari rekordid on ka teivashüppes Ferenc Salberti 5.55 ja vasaraheites Tibor Tanczi 75.48. Tshehhidest torkasid silma Helena Fibingerova kuulitõuge 21.14, mis on tänavu viies tulemus ja Zdenek Mazur kaugushüppes 8.08.

☆

Potsdamis peetus võistlustes viskas 20-aastane kogukas, 195 cm pikk, 112 kg raske Uwe Hohn oma isikliku odaviske rekordi 89.86, millega on tänavu maailmas kuues.

☆

Prahas peetud võistlusel heitis rumeenlanna Florenta Craciunesca ketast 68,24, mis on sel suvel kuues tulemus maailmas.

CBC amatöörkooride finalistide kontserdid

16 kanada koori nimetati finalistideks CBC neljandal rahvusvahelisel raadiovõistlusel amatöörkooridele. Nende esinemised antakse edasi CBC Stereo Choral Concert programmides, alates 26. septembrist kuni 10. oktoobrini kell 8.06—10 hommikul. Selle järel kuulutatakse välja üldvõitja 17. oktoobril pärast kontserti.

Koorikontsertide juhataja Howard Dyck tutvustab iga kontserdi eel esinejaid, kes võistlevad 1000-dollarilisele esimesele auhinnale ja karikale, teine auhind on $500 igas seitsmes kategoorias. Lisa $500 on välja pandud parimale kanada helitöö esitamisele.

26. sept. programmis on lastekoorid: Toronto Children's Chorus, Powell River Academy Singers (B.C.), Ottawa Board of Education Central Choir. Täiskasvanute kooridest: Ensemble Vocal de l'Universite de Montreal, Guelph Chamber Choir, St. Peter's Chamber Singers (Sask.).

3. oktoobri programmis: noortekoorid: Lutheran Collegiate Bible Institute Concert Choir (Sask.), Powell River Youth Choir (B.C.). Täiskasvanute segakoorid: Donovan Chorale (Montreal), University of Guelph Choir, Saint Paul's Singers, University of British Columbia Choral Union (Vancouver).

10. oktoobril: täiskasvanute koorid: Aurora Singers (Man.), Traditsioonilised ja etno-kultuurilised koorid: Merezhi Vocal Ensemble (Edmonton), **TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUSE** NOORTEKOOR, Vesnivka Ukrainian Cirl's Choir (Toronto).

Saates esineb veel Powell River Youth Choir kaasaegse muusika kategoorias ja mõned teised koorid parima kanada helilooja töö kategoorias.

Lisaks pühapäevahommikustele saadetele, esitatakse võistlustel esitatud laule neljapäeval, 14. oktoobril saates Mostly Music ja võitjaid neljapäeval, 21. okt. kella 10.40 kuni keskkööni CBC Radio ja kell 11.40—1 öösel CBC Stereo saateis.

Toimetusele saadetud kirjandus

USK JA ELU nr. 3 — 1982. Eesti Vabakoguduse ajakirjas on avaldatud: K.L. Marley „Et ma tema surma sarnaseks saaksin", „Avatud taevas meie üle", E.T. „Jordan", „Vaadates kartmata tulevikku", K.L. Marley „Jumala õnnistuse veesooni", „Kodu õhkkond", „Ateism ilma tunnistajata", E.S. „Jumala seaduselaegas", E.T. „Kristlase andam", Ch. G. Finney „Püha vaimuga täitmisest", „Kasutamata jäänud võimalused", „Aga nüüd jääb usk, lootus . . .", E.T. „Jumala imeauline pärand", lühemaid kirjutisi ja vaimulikku

CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA nr. 50 — 1981. See kroonika on tõlge Leedus ilmuvast põrandaalusest leedu kiriku kroonikast, mis on ilmunud alates 1972. aastast ja dokumenteerib usulist tagakiusamist ja inimõiguste kitsendamisi N. Liidu poolt okupeeritud Leedus.

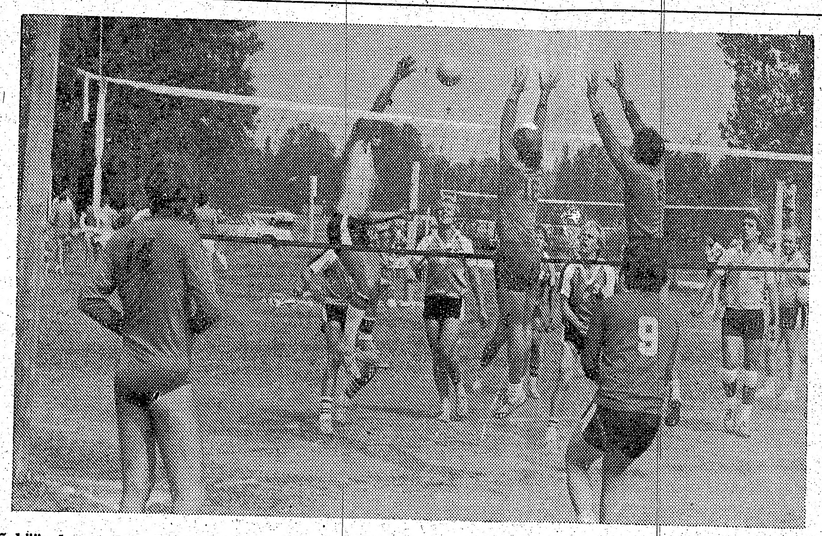

Jõekäärul peetud etnilisel võrkpalliturniiril, mille võitsid ukrainlased, mängis „Kalev" kolme meeskonnaga. Pildil Kalevi esimene meeskond mängul ukrainlastega. Vasakul kalevlane Paul Kako palli surumas, ukrainlased kaitsel. Foto: J. Säägi

Prof. FELIX OINAS
„KALEVIPOEG KÜTKES
ja muid esseid eesti rahvaluulest, mütoloogiast ja kirjandusest"
Saadaval VABA EESTLASE talituses
Hind $13.— + saatekulu $1.—

VABA EESTLASE TALITUSES müügil
stereo heliplaat
INGEMAR KORJUS bass-bariton
CHARLES KIPPER — klaverisaade
Metsateel (A. Kapp), Ennemuiste (M. Saar), Üks suu (M. Saar), Muremaa (R. Päts), Laul sõnajala õiest (T. Vettik), Sind tervitame kuldapäike (A. Karindi) ja Rändaja õhtulaul (J. Tall) ja rahvalaule: K. Raidi seades — Laulu mõju, Kui ma hakkaa laulemaie, Ära viles ja Kivikasukas, L. Virkhausi seades — Kus on kus on kurva kodu, V. Kappi seades — Linakatkuja ja J. Zelgeri seades — Kanneldajast vend.
Hind $9.50 pluss postikulu $1.—

ILMUS
EINAR SANDEN'i
„SÜDA JA KIVID"
Romaan
„Ehkki teos on otsene järg 1979 a. ilmunud „Loojangul lahkumine Tallinnast", on „Süda ja kivid" loetav ka iseseisva romaanina. Autor jätkab siin Karl Säre elukäigu jälgimist läbi kahe kontinendi kuni lõpplahenduseni ühes linnakeses Põhja-Devonis, Suurbritannias."
Saadaval VABA EESTLASE talitusest
Hind $19.50 + saatekulu 70 c

EKK Kultuurifondi auhinnaga kroonitud
IVAR IVASK'i poeem
VERANDARAAMAT
Luuletaja kaheksas luuleraamat on pühendatud oma surnud vanemaile „kelle vaimust ja vaimustusest sündisid veranda ja verandaraamatu autor".
Hind $7.00 pluss 50 centi postikulu
Müügil VABA EESTLASE talituses

Marion Foster Washburne
ÕNNELIKU MAA OTSINGUL
Eesti — päikesekiir pilvede vahel

8.

„Kui vene kommunistlik revolutsioon a. 1917 puhkes, ei pidanud meie, eestlased, võimalikuks sellega liituda. Vahe eesti ja bolshevikkude revolutsiooni vahel oli järgmine: bolshevike revolutsioon oli sõdurite ja proletariaadi ülestõus. Eestis oli see liikumine aga intelligentsi ja talupoegade poolt juhitud. Ma olin tol ajal Järvamaa kuberner, s.t. tsaarivalitsuse ajal, ning teatud ajal oli meil kaks valitsust, Kerensky ja nõukogude valitsus. Kuid nõukogude valitsus kõrvaldas Kerensky valitsuse ning püüdis samal ajal ka üle võtta eesti sõjaväge. See ei sobinud meile ega olnud see ka meie sõdurite meele järgi. Nemad, nagu kõik eestlased, taipasid kohe, et nüüd on meie suur võimalus tulnud, nüüd saame iseseisvaks rahvaks ja heidame maha kõik ahelad, mis meid 700 aastat olid pitsitanud.

Mitmed sõdurid oleksid ehk kommunismi poole üle läinud kui neile maad poleks lubanud. Vaadake, midagi muud meil neile anda ju ei olnud. Meil puudus raha. Kuid sõdurid olid enamuses kõik talupojad või talupoegade pojad ning igatsus oma maa järele oli neil veres. Nende maa oli neilt aastasadu tagasi ära rõövitud ning nad ise olid pidanud küll seda maad harima, kuid mitte kui omanikud vaid kui orjad või teolised. Iga talupoeg aga igatseb maad üle kõige maailmas, tükikest maad, mis temale kuulub. Nii siis lubasime neile maad. Me ütlesime neile, et kui nad meid aitavad ja iseseisvat Eestit toetavad, võtame paruniite mõisad ära, jätame neile ainult ühe maja ja nii palju maad, et nad ennast elatada suudavad ning kõik muu jagatakse rahvale. Meie sõdurid ei soovinud enam kommunismi. Nad soovisid maad saada."

„Nagu ma kuulnud olen, maksite te selle maa eest," ütlesin. „Kuidas te oskasite maad hinnata ja kust tuli ostuks raha?"

Ta naeratas. Igaüks naeratas kui mu küsimus sai tõlgitud. „Hinna aluseks oli nende eneste poolt ülesantud hinnang maksuametile. Selle järgi maksid nad maamakse. Võite muidugi kujutleda, et nad oma maid liiga kõrgelt polnud hinnanud. Maksime maa eest riigilaenutähtedega ja praegu oleme just keset nende väljamaksmist. Suurem osa on riigi poolt väljalunastatud. Raha selleks on tulnud metsatööstusest, metsad jättis riik enda kätte."

„Kas polnud mitte nii, et endised suurmaapidajad kaebasid nende maade konfiskeerimise pärast Rahvaste Liidule?"

„Meie ei konfiskeerinud ühtegi maatükki, me ostsime! Jah, nad esitasid oma kaebuse nii Rahvaste Liitu kui Kirikute Maailmaliidule. Mõlemad asutused vastasid, et see pole rahvusvaheline asi vaid Eesti sisemine asi, mida eestlased ise peavad lahendama. Me oleme kaua aega olnud talupojad ja teame, et see, kellele kuulub maa, sellele kuulub ka võim. Meie revolutsioon toimus selleks, et neid mõlemaid kätte saada. Maad, et seda nende vahel jagada, kes seda tegelikult harivad ning võimu vajasime poliitiliseks vabaduseks."

„Kas Pärnus, selles rahulikus aedlinnas, toimus tegelikke võitlusi?"

„Muidugi toimus. Kui rong Pärnule lähenes, pidite märkama suure puumassivabriku varemaid. Enne sõda olid need Euroopa suurimad. Taganevad venelased lasid nad õhku. Samal ajal hoidis meil kahuritule peal saksa merevägi ning saksa tsepeliin andis meile pihta õhust. Tänavail käisid ägedad lahingud ja paljud eestlased kaotasid oma elud. Pärast seda, kui olime lahti saanud välisvaenlastest, oli meil veel küllalt tegemist oma rahvaga. Pidime alla suruma nii kommunistide kui rahvussotsialistide ülestõusud."

„Kas teil oli palju kohalikke kommuniste?"

„Seda on väga raske ütelda. Võib-olla üks neljandik rahvastikust. Vaadake, kommunismi idee vallutas mitmed meie parimad pead. Vastureaktsioon sellele oli liiga tugev, nii et oleksime peagu langenud natsismi ohvriks. Kuid praegu oleme saavutanud tasakaalu."

Kui me Gretcheniga minema sõitsime, olid me süled ja käed täis suurepäraseid roose ja valgeid pojenge ning kogu perekond lehvitas meile verandalt järele. Lapsed mängisid rahulikult aias.

☆

Eesti Kaubanduskoja noor sekretär veetis oma suvepuhkuse Pärnus ning ta oli just samasugune nagu iga ameerika kaubanduskoja noor sekretär. Mõtlesin, et valmistan talle headmeelt kui ütlen kuivõrd ma ta maad imetlen ning olin suuresti üllatatud kui see talle rõõmu ei valmistanud. Ta oli teisel arvamisel.

„Aga mispärast?" küsisin. „Miljonid rikkas Ameerikas on tööta ja rahulolematud, kuna inimestel suhteliselt vaeses Eestis on kõigil tööd, neil on kõik olemas, mis eluks vajalik ning nad on rahul." ütlesin talle, mis minu arvates on eluks oluline ja vajalik.

Ta lõi selle peale käega ega pidanud seda tähtsaks, öeldes: „Mida me hädapärast vajame, on suuremat ettevõtlikkust nagu teil Ameerikas. Igal noorel mehel Ameerikas on tuhandeid võimalusi. Ta võib elus kaugele jõuda ja püstijalu rikkaks minan!"

„Aga kuidas on lugu lihtrahvaga?" küsisin. „Kas nende tervis ja õnn pole enam väärt kui see, et mõned üksikud mehed püstijalu rikkaks lähevad?"

„Olen teisel arvamisel. Üksikute rikkus mõjub pikapeale ka vaestele. Mida me Eestis vajame on see, mis teil juba on olemas — rohkem eraettevõtteid, enam autosid, enam raadiosid, enam elektritarbeid, enam mugavusi igal alal. Vajame suuremat erakapitali, mis hästi teeniks, nii et meie kauplused ja tööstus suureneks. Kui meil see kõik oleks, võiksime ka rajada fonde teaduslikeks uurimusiks, just nagu teie seda teete ning kultuuri arendada ja nautida nagu teie rikkad klassid seda teevad."

„Te pole siis rahul oma kultuurilise progressiga, ma mõtlen koolidega, ülikooliga ja teiste kultuurialadega? Minu meelest on see imetlusväärt, et teie kultuur on otse välja kasvanud rahva enda seast ega mitte eraisikute rikkusest."

„Kus on meie isiklik algatusvõime?" küsis ta. „Kus on need ideed, et asutada uusi kultuurikoldeid ning laiendada vanu? Muidugi, meie sihid on õiged, kuid kui riik jääme alatiselt vaeseks võrreldes sellega, kuhu me jõuda võiksime oma tegelike võimete poolest. Meil on vaja tööstusi ja mitte pisitööstusi!"

„Aga teie kooperatiivid?" küsisin „Kas nemad ei ehita üles teie majandust ning ei laienda tööstusi?"

Ta naeris ja raputas pead. „Nad liiguvad nii aeglaselt ja on pööraselt ettevaatlikud, kusjuures aga eratööstused on ettevõtlikud ja julged. Minu arvates on ühistegevus suure veaga hakkama saanud, et ta üldse sekkub tööstusaladesse. Nad olid omal kohal niikaua kui nad talude juurde jäid. Kuid nüüd on nad muutumas asjatuiks võistlejaiks meie niigi raskustes olevate tööstustega ja kui see neil õnnestub, siis oleks see suur kaotus, kuna profiit oleks väike ning eraalgatusel oleks jalg taha pandud," hüüdis ta. „Et aga eramajandust soodustada, peab nende tasuks olema rikkus."

Oleksin talle tahtnud ütelda, et maailmas on väärtuslikemaid tasusid kui isiklik edu ja raha, kuid leidsin, et sel pole mõtet kui ta ise ei näe, mis kõikjal ta ümber sünnib ja kuivõrd tervem on see, et ühe maa jõukusele pannakse hea alus, kus haridus hõlmab kõiki rahvaklasse ja kus kõigil on tööd. Kiire majanduslik edu on ebaterve ja ajutine.

☆

Proua Silverson ja linnapea viisid mu ühel ilusal päikeselisel päeval Pärnu vanadekodu külastama. Vanadekodu kuulus linnale. Kodu oli tugeva ehitusega maja puude vahel, selle taga asus juurviljaaed, kus vanad inimesed ise oma juurvilja kasvatasid. Seest oli maja äärmiselt puhas, õhurikas ja valge. Käisime läbi naiste osakonna. Toad olid avarad, igas oli kuus voodit, üksteisest eraldatud kardinatega. Igal naisel oli oma voodi, tool, laud ja kapp.

Üks vana naine, kes kannatas raske reuma all, keetis parajasti rohuteed. Ta jutustas mulle, et ta oli ise käinud teed korjamas, hoolimata raskelt paistetanud jalgadest. Tee koosnes mitmesugustest maarohtudest ning lahke vanainimene ütles, et see on VÄGA hea tervisele. Ta pakkus ka mulle oma ravimteed.

(Järgneb)

Neeme Järvi dirigeeris „Viini õhtut"

Pärast Eesti Vabariigi aastapäeva tähistamist on Hollandi eestlaste elus ja tegevuses olnud mõned kõrgpunktid. Üks nendest oli kohtumine eduka dirigendi Neeme Järviga ja tema dirigeeritud kontserdi külastamine Amsterdamis. Kontsert toimus Holland-Festivali raames RAI suures hallis, mis mahutab ca nelituhat kuulajat.

12. juuni kontsert Amsterdami Concertgebouw-orkestriga Neeme Järvi juhatusel kandis „Viini õhtu" nime, kuna kavas olid Johann Strauss'i jr., Emmerich Kalmani, Josef Strauss'i, Frans Lehari ja Johan Wagenaari helitööd. Kontsert lõppes kolme lisapalaga, ovatsioonide ning „Bravoo!" hüüetega dirigendile, solistidele ja orkestrile. Neeme Järvit tutvustati kontserdil mitmel korral eestlasena. Kontsert helilindistati AVRO raadio poolt ja oli nädal hiljem raadios. Televisioon filmis kontserdi ja saadab selle edasi KRO televisioonisaates sügisel. Televisiooni teadustaja ütles kontserdi lõpul: „Concertgebouw-orkester, eesti dirigent, ameerika sopran, hollandi bariton — üks täiuslik ja õige Viini õhtu!"

See „Viini kontsert" äratas ka Hollandi ajakirjanduses suurt tähelepanu ja jääb arvatavasti iga-aastaseks traditsiooniks Neeme Järvi juhatusel. Rõõmustavalt on hollandlased Neeme Järvi nime õieti hääldama õppinud, samtui meie helilooja Arvo Pärt'i nime.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud **esmaspäevast**
reedeni **kella 9—3-ni**
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832

Kuulutusi võetakse vastu
Toimetaja kodus
väljaspool tööaega:
Hannes Oja 481-5316
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Üks toll ühel veerul	**$4.25**
esiküljel	$5.—
tagaküljel	$4.50

Kuulutuste hinnad:

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. **Vaba Eestlase talitus**
1955 Leslie St.
Don Mills, Ont.
M3B 2M3
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. **Mrs. Leida Marley**
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8
Telefon: 223-0080

Paul F. Saagpakk: Eesti-inglise sõnaraamat

Yale University Press, 1982, cxi — 1180 lk.

Sõnaraamat on raamat, mida keegi ei loe. Kui mitte arvestada mõnda sõgedat, kuid neid on üksikuid ja harva. Sõnaraamat ei ole juturaamat, aga ometi on ta pärast ammuseid paabelipäevi tänapäeva ainus universaalne vahend, mis avitab trükisõna kaudu erinevate keeltega inimesed üksteise mõistmisele.

Käesolevas kirjatükis tuleb eritlemisele hiljuti trükist tulnud, kuid juba enne trükist ilmumist populaarseks saanud Paul F. Saagpaku Eesti-inglise sõnaraamat. Teatavasti on selle sõnastiku saamislugu jälgitud aastaid ning selle päralejõudmist oodatud kaua.

Siinsamas tõuseb kohe vastuväitlev küsimus — kas ikka tõepoolest kaua?

On teada, et täieliku, põhjaliku ja täpse kakskeelse sõnaraamatu koostamiseks ja kirjapanekuks rakendatakse harilikult sellekohased asutised ja organisatsioonid, komiteed ja komisjonid pluss vastavad asjatundjad üksikisikud suuremas või väiksemas ulatuses. Teinekord ulatub sõnastiku koostamisel kaasatöötavate inimeste koguarv sadadesse ning sõnastiku koostamiseks kulutatud aeg suuremate sõnastike puhul kümnetesse aastatesse. Oxford English Dictionary toimetulekuks öeldakse olevat kulunud 71 aastat.

Ei tule siis üllatusena, et paguluses ilmunud Andrus Saareste „Eesti keele mõistelise sõnaraamatu" ja nüüd Paul Saagpaku „Eesti-inglise sõnaraamatu" kui kapitaalsete sõnaraamatute puhul on teiste rahvaste autoriteetsete keelemeeste poolt avaldatud lugupidavat imetlust ning on küsitud, kuidas on see võimalik, et üksik ja ainus eesti kirjamees on tulnud toime sellise gigantse tööga, mille läbiviimiseks on mujal rakendatud kümneid ja sadu inimesi. Kuulsa Websteri sõnastiku puhul näiteks umbes viissada inimest. (Ühemehe tööna võib siia rivisse paigutada ka J. Mägiste käsikirjalise „Eesti etümoloogilise sõnastiku".)

Teadagi on suure arvu keeletundjate rakendamisel omad plussid, aga samuti on plusse ka ühemehe ettevõttel ja seda eriti töö ühtluse, järjekindluse ja terviklikkuse seisukohtadelt nähtuna. Eriti veel, kui pidada meeles jatkuvaid eriarvamusi ja hoiakuid paljudes eesti õigekeelsuse probleemides, millised teinekord on otsustatud komisjonikorras sõnaseppade juhusliku häälteenamusega.

Sobib tähendada, et P.F. Saagpakk on oma keelemeelsuselt ilmsesti J. Aaviku keeleuuendusliku koolkonna toetaja ning ei tule siis ootamatusena, et ta sõnaraamat sisaldab lühikese ülevaate inglise keeles eesti keeleuuenduse kohta. Sama kallaku vaimus on kirjutatud ka ingliskeelne kokkuvõte eesti keele grammatika kohta. Sellegi on kirjutanud keeleuuendusliikumise liider kadunud Joh. Aavik. See kõik eeldab ja soodustab teatavat konsekventsust.

Sõnaraamatu eessõnas toodud juhtmõtete järgi taotleb autor oma sõnaraamatuga kolme eesmärki: esiteks — eesti keele sõnavara jäädvustamist; teiseks — eestikeelsetele sõnadele ja kõnekäändudele ingliskeelsete vastete andmist: kolmandaks — muulastele eesti keele tundmaõppimise võimaldamist.

Esmajoones huvitab sõnaraamatu kasutajat sõnaraamatus esinevate sõnada arv, või teisiti — küsimus, kui suures leksikaalses ulatuses ja osas hõlmab sõnaraamat eestikeelseid sõnu. Sellele küsimusele vastamiseks peaksime teadma, kuipalju eesti keeles üldse sõnu on. Paraku keegi seda täpselt ei tea. Täpse vastuse andmise teeb keeruliseks kõigepealt küsimus, mida lugeda iseseisvaks sõnaks. Kas on selles näiteks eesti keeles esinevad arvurikkad liitsõnad või ka iga kokkukirjutatud sõna? Ja kuidas on murdesõnadega ja tohutult suurearvulise oskussõnade hulga kaasavõtmisega?

Okupeeritud Eesti keeleteadlaste andmeil olevat ettevalmistamisel oleva eesti keele tähendussõnaraamatu koostamiseks kogutud kartoteegis 2,9 miljonit sõnasedelit. 1960-ndal aastal Eestis ilmunud „Õigekeelsuse sõnaraamatus" on umbes sada tuhat kirjakeele sõna. Arvatakse, et eesti kirjakeeles kasutusel olnud sõnade koguarv ulatab vähemalt 600—700 tuhandeni. Murde- ja oskussõnade sellele arvule liitmise korral võib sõnade koguarv eesti keeles tõusta miljonini. (H. Rätsep: Kui palju on eesti keeles sõnu? Vt. „Keel, mida me uurime", Valgus, Tallinn, 1976, lk. 144). Soome kirjakeele kartoteegis esineb üle 800 tuhande sõna.

P.F. Saagpaku sõnaraamatus esinevate sõnade arvu on raske kindlaks teha, umbkaudsel arvutamisel näib neid olevat umbes viissada tuhat. See arv ületab J. Silveti „Inglise-eesti sõnaraamatu" sõnade arvu umbes kolmekordselt.

P.F. Saagpaku sõnaraamatusse paigutatud eestikeelsete sõnade leidmise ja valimise on teinud mõnevõrra täbaraks käepärase täieliku eestikeelse sõnaraamatu puudumine või eventuaalselt — eesti keele tähendusliku sõnaraamatu kartoteegi kättesaamatus kodumaalt. On ettekujutatav, et lisaks paarikümnele materjalina kasutatud alikteosele on autor pidanud käima vastuokslikku teed võõrkeelsest sõnaraamatust eesti sõna juurde ning siis taas tagasi. Kogumuljeks jääb ometi, et P.F. Saagpakk on käinud sõnade valikut tehes vajalikkuse ja esinemissageduse pragmaatilist teed. Ennemini on ta aina võtnud kui jätnud. Võtnud on ta vanu arhailisi sõnu, tehissõnu, oskussõnu, murdesõnu ja lahkel käel võõrsõnu; samuti, Veski, Aaviku sõnu ja ka teiste poolt proponeeritud neologisme. On mõeldav, et mõned neist ebapopulaarsuse tõttu puuduvad. Siis veel — idioome, kõnekäände, homonüüme, vulgarisme ja slängi sõnu. Samas on aina, kus vaja ja võimalik, osutatud sõna etümoloogilisele päritolule.

Võõrsõnade silmapaistva hulga puhul tekib kiusatus küsida, kas oli eesti keelest inglise keelde ümberpanevasse sõnastikku vaja kaasa võtta võõrsõnu sellisel suurel arvul? Olgugi, et rahvakeeles võib harukorral eestlase suus esineda venekeelne kibitka, seletatud vanker, telk, (Kas mitte telkvanker?) või nalivka või pumpernikkel ja muud, esineb tähtede b, d, e, f, g jt. all harukordseid võõramaa sõnu sellisel arvul, mis tundub mõnevõrra ülepakkumisena ja ehk ka hoolimatusena sõnaraamatu süsteemipuhtuse vastu. Või on sõnad nagu danssing, ekspektants või frapantne loetud eestlaste suus tavaliselt tarvitatavaiks igapäevasusiks? Pigemini siis juba Tallinnas tarvitatud luftaken, einfahh või stöörima ja Narva kandis kuuljud motsalka, kotelok või gulaitama, mis sõnastikus puuduvad. Muidugi pole kellelgi neist kahju.

Kuna autor on seadnud sõnaraamatu eesmärgiks mitte üksi ingliskeelsete vastete andmise eesti sõnadele ja kõnekäändudele, vaid ka vahendi kätteandmise igale eesti keele vastu huvi tundjale, mille abil ta võiks eesti keelt põhjalikumalt tundma õppida, siis on sõnaraamat selle grammatilises osas varustatud J. Aaviku süsteemis nummerdatud tüüpsõnadega. Numbrid sõnaraamatus esinevate substantiivide, adjektiivide ja verbide juures viitavad grammatilise osa vastava tüüpsõna juurde, kus selgub, millist käänet või sõnavormi tuleb tarvitada. J. Aaviku süsteemis on tüüpsõnu 594. (E. Muuk'il 845).

Endastmõistetavalt ei saa ühemehe sõnaraamat olla täiesti vaba teatavast subjektiivsusest. Nii sõnade valiku juures kui ka sõnatähenduslike nüansside kaalumisel. Sõnade tähenduse seletamisel näib autor olevat arvestanud nii küsimuse lingvistilist kui tähendusega seotud n.ü. väljenduspsühholoogilist poolt saavutamaks kõige lähedasema ja õigema sõna või väljenduse. Sellisest sõna semantiliste dimensioonide vaagimise menetlusest kõnelevad selget keelt tuhanded sõnatähenduslikud näited.

Kõigele muule seltsib teadagi sõnastiku pikaaegse valmimise ja kirjapanekuga seoses keele ja selle tarvitamise muutumise probleem ja seda nii leksikaalselt kui grammatiliselt, nii kodumaal kui võõrsil. Teatud keelendid kaovad käibelt, samas toob aeg uusi. Mõnes osas keel vananeb, teises jälle nooreneb. Kõnesoleva sõnaraamatu puhul tuleb selle pikaaegse valmimisega ühenduses arvestatavaks ka muutunud keeleoskuse tase.

Sõnaraamatu ingliskeelsete vastete osas ei ole käesoleva kirjapaneja suutnud käsitleda kogu sõnavara ligi 1200 tihedakirjalisele leheküljele lükitud ulatuses, aga paljude juhuslikult valitud proovilehekülgede järgi on kriitilise silmaga nähtu osutunud rõõmustavalt paikapidavaks. P.F. Saagpaku ja J. Silveti sõnaraamatute vahel tehtud proovivõrdluste tulemusena osutub P.F. Saagpaku sõnaraamat oma sõnatähenduslikkuse poolest täielikumaks ja mitmekülgsemaks. Näiteks kõlbab P. Saagpaku sõnaraamatus lk. 7 leiduv sõna agar. Seal esineb see järgmisis tähendusis: eager, keen, zealous, ardent, diligent, industrious, hard-working, active, busy, liveley, brisk, milliseis tähendusis seda sõna inglise keelepruugis ka kasutatakse. J. Silveti sõnaraamatust loetletud ingliskeelsete sõnade eestikeelseid vasteid kõrvutades selgub, et J. Silvet on agar tähendusega sidunud vaid kolm ingliskeelset sõna: eager, zealous ja keen. Teadagi ei ütle üksik proov palju.

Silma häirivaks osutus eestikeelseis pealkirjades esinevate sõnade kirjutamine ingliskeelepäraselt suurte tähtedega. (Vt. sisukord ja peatükkide eestikeelsed pealkirjad).

Sõnavaralise rohkuse, et mitte öelda külluse, näitena võiks tähelepanu juhtida sattumisi kättejuhtunud lk. 1152 ja 1153, kus esineb adverb ära, mille liitsõnade ja muude sõnaühendite ingliskeelsete vastete arv küünib kolmesaja sõnani; või lk. 731—733 leiduvale substantiivile raud. Raudkomponentsete liitsõnade ja nende vastete arv ulatab enam kui kahesaja viiekümneni. Või adjektiivsete sõnaühendite rohke arvu näitena hea, lk. 130.

Ingliskeelsete sünonüümide arvu kõrval üllatab sõnastiku sirvijat paiguti ka eestikeelsete sünonüümide rohkus. Näitena olgu toodud musträhn, lk. 513, kus on lugeda üle 60 murdekeelse ja rahvakeelse musträhna sünonüümi.

Sõnavara mitmekesidusest kõnelevad sõnad spetsiaalsemailt ja isegi harva esinevailt erialadelt. Mõnevõrra ebaühtlasel hulgal: mõned erialad on rikkamad, teised vaesemad, kuid sõnu leidub näiteks aeronautikast, biokeemiast, elektriasjandusest, fotograafiast, kirurgiast, kokakunstist, metereoloogiast, paleontoloogiast, puusepatööst ja kümneilt muudelt erialadelt. Hulgaviisi ka igapäevakeele sõnu, mis on vähem tuntud. Näiteks, mis tähendavad sõnastikus esinevad ebel, eepima, iie, joove, kumu, kõuk, lidrine, oid, pohtima, sonne, õiduma, ööp, üttama ja kui das on nende ingliskeelsed vasted? (Loetelus on vaid kaks aavikusõna.)

Poolkaudu omaette haruks on eestikeelse fraseoloogia tõlkimine või õieti tõlgitsemine inglise keelde ja see nõuab erilist leidlikkust. Sel puhul osutub oluliseks sellise võrdmõistelise väljendüse leidmine, mis kataks eestikeelse kõnekäänu mõttelise essentsi jäägitult. Samas sunnib sõnaraamatu kasin ruum napisõnalisele naelapea pihta tabamisele. Näiteks lk. 1086 — tal on vesi ahjus; ingliskeelne vaste — he/she is hard up. Veelgi enam karvapealt seletus, mis hõlmanuks võib-olla ka kõnekäänus sisalduva moraalse noodi, vajanuks märksa pikemat juttu, mida ruum paraku ei võimaldanuks.

Sõnaraamt tuleb keeltõlkijale appi ka ingliskeelsete verbaalsete prepositsioonide ja postpositsioonide — with, to, in, over, up, out, by jm. tarvitamisel; seletab ka eesti konjuktiivide aga, kuid ja ent tarvitamist seoses nende tähendusega.

Süvenemise väärt on ka eesti grammatika see osa eriti, mis käsitleb sõnade kokkukirjutamist. Ja muidugi ka kokkuvõtlik ülevaade eesti keeleuuendusest, mis on paljudele muude maade keelemeestele üllatavaks uudisalaks. Samuti ka paljudele eesti keeles haritud inimestele, kelledele pole teada, et J. Aavik eelistas pää pro pea, aga hea pro hää, komma ja mitte koma ja palju muud. Ikka selleks, et eesti keel saaks veelgi paremaks ja kaunimaks.

Küllaldase ulatuse ja põhjalikkusega koostatud eesti-inglise sõnastiku järele on tuntud tarvidust ammu. Mitte üksi tõlkijate, korrektorite, toimetajate, teadlaste ja keelte õpetajate-õpilaste poolel, vaid ka eesti kultuuripropaganda huvides laiemas mõttes. On selge, et ilma küllaldase vastastikuse keeletundmiseta ei saa rahvaste vahel tekkida ja püsida võimsat suhtlemist. Kuigi meie riikliku iseseisvuse päevil läbikäimine ja sidemed anglosaksi maade ja rahvastega aina kasvasid ja kõvenesid, on sidemed ja sõlmed pärast Teist maailmasõda avardunud enneolematus ulatuses ning inglise keel on saanud eesti pagulaste ja väliseestlaste sajatuhandelises peres teiseks keeleks. Tihti ka esimeseks. Sedamööda on ka meie keele vastu huvitundjate ingliskeelsete sõprade arv kasvanud mitmekordseks.

Ses mõttes on Paul F. Saagpaku eesti-inglise sõnaraamat erakordset heakskiitu ja tunnustust väärivaks saavutuseks. Ta on kultuurirelvaks meie käes.

kdk

* Inimene on loomu poolest kergeusklik, umbusklik, kartlik ja hullujulge.

Pascal

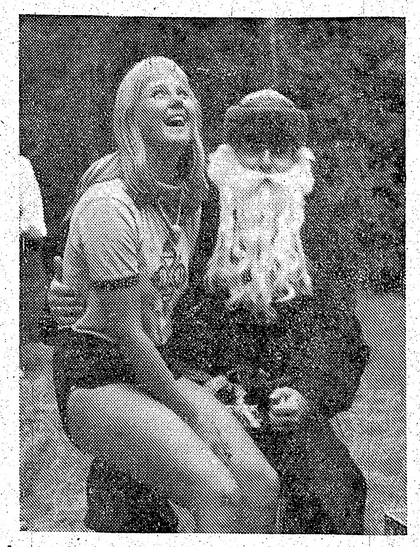

Üheks osaks suurlaagris oli jõulukommete elustamine koos jõuluvana tulekuga. Pildil vanemgaid jõuluvanale salmi ütlemas.

Foto: E. Aleve

Kanada kirjanik Nobeli laureaadiks?

Toronto kirjanik Josef Skvorecky on esitatud üheks tänavuseks Nobeli laureaadi kandidaadiks kirjanduse alal, milline valik tehakse tavaliselt teatavaks oktoobris. Temaga samaaegselt oli kõneall olnud ka luuletaja Irving Laytoni ja Margaret Laurence'i esitamine.

Skvorecky on romaani- ja lühijuttude kirjanik, kelle tuntuimad tööd on romaanid „The Cowards" (Pelgurid) ja „The Bass Saxophone", mis kirjeldavad elu natside poolt okupeeritud Tshehhoslovakkias. Tema Toronto kirjastaja Louise Dennys of Lester & Orpen Dennys, ütles, et nad said telefonikõne usaldatavaist allikaist Rootsis, kus öeldi, et Skvorecky on veel kandidaatide nimekirjas. Nad kõnelesid ka Neustadt komiteega, kes on lähedalt seotud Nobeli auhinna komiteega, kus kinnitati eelmist informatsiooni.

58-aastane Skvorecky immigreerus Kanadasse 1969. aastal ja on praegu inglise keele professor Erindale College'is. Ta võitis juba 1980. aastal Neustadt Internatsionaalse auhinna. Kaks aastat varem oli 1978. a. Nobeli laureaat Czeslaw Milosz saanud Neustadt auhinna, mis on nagu eelastmeks kõrgema laureaadi kohale.

Tavaliselt esitatakse mitmesuguste organisatsioonide, peamiselt PEN-klubide poolt, igal aastal kuni 150-kandidaadi ettepanekut.

Mehe jalg hai kõhus

HOLLYWOOD, Florida — Suplejad, ujujad ja rannal liikujad olid häirimata avastusest, kui ühe mehe jalg leiti 2,8 m pikkuse tiigerhai kõhust. Ametivõimudel ei ole kavas randade tühjendamist. Kaks elukutselist kalurit püüdsid hai Hollywoodi ranna lähedusest, mille kõhus oli mehe parem jalg, mille küljes oli veel tennisking. Meditsiiniline ametnik tegi kindlaks, et ohver oli 20-ndais aastais. Kalurid püüdsid hai, tõid rannale ja alustasid tavalisel viisil kala puhastamist, leides tenniskinga ja inimjala, millest oli järel vaid luu. Viimastel aastatel on hai liha kasutamine Floridas suurenenud, kuigi varem haid toidukalana ei püütud.

Esimene katse kommertsiaalse maailmaruumi sõidukiga

ROCKPORT, Texas — Ameerika esimese kommertsiaalse raketi arendajad proovisid esimest miniatüürset versiooni ja ütlesid pärast, et kõik proovid olid head järgneval päeval juba suuremaks katseks. Space Service Inc. loodab olla esimene kommertsiaalne firma, mis kasutab maailmaruumi liikluseks ja transpordiks.

VIVIAN HELGI KRIIK — M.D.

Sündinud 30. aprillil, 1958 Calgarys. Keskhariduse omandas Henry Wise Wood High Schoolis Calgarys. Jätkas õpinguid University of British Columbia's — UBC, mille lõpetas 1979. a. BSc kraadiga biokeemias, samal aastal ka esimese kursuse arstiteaduskonnas. Lõpetas UBC arstiteaduskonna 1982. a. kevadel MD kraadiga. Praktiseerib Moncton, N.B. ja Halifax N.S. haiglates. Kavatseb edasi õppida spetsialistiks.

MARE NÕMME RUSSELL — PhD

Simon Fraser University's saavutas filosoofia doktori kraadi kliinilises psühholoogias (Clinical Psychology) 1982. a. kevadel Mare Nõmme Russell. Sündinud Rootsis, Gotlandi saarel 24. jaanuaril, 1944. Alg- ja keskhariduse sai Vancouveris, B.C. Lõpetas University of British Columbia 1964. aastal B.A. kraadiga. Nimetatud ülikooli juures omandas hiljem kraadid: B.S.W. — 1965 ja M.S.W. — 1967. aastal. Simon Fraser University's saavutas M.A. kraadi 1977. Dr. Mare Nõmme Russell tegutseb õppejõuna UBC-s 1976. a. alates.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 28. septembril 1982 — Tuesday, September 28, 1982

KIREV MAAILM

Los Angeles — Oma mehe läbipeksmiseks palkas San Jose linnas Kalifornias Lidia Scott kaks „löömameest". Lidia aga tõrkus nendele hiljem töötasu maksmast, kuna nad polevat tema meest peksnud küllalt tugevalt. Peksjate kaebusel tuli asi lõppeks välja ning arstist mees, kes oli juba Lidia juurest ära läinud, keeldus talle elatisraha maksmast. Asi oli nüüd kohtus, kus tehti otsus, et läbipeksstud mees peab siiski naisele iga kuu maksma 1500 dollarit. Mehe peksjate palkamise pärast võeti Lidia vahi alla, kuid vabastati 25.000-dollarilise kautsjoni vastu.

ANKARA — Türgi sõjaväeline valitsus andis määruse kõigile meessoost riigiteenistujaile iga päev habeme ajamiseks, kuna naisteenistujad peavad igal päeval oma juukseid korralikult kammima ja kandma sukke, ega mitte kunagi lühikesi või lõhkise lõigetega seelikuid. Valitsuse eesmärgiks on distsipliini kasvatamine ja poliitiliste ning usuliste sümbolite sidumise lõpetamine seoses juuksesoengute ning riietumisega.

BONN — Karl Marxi 100-nda surmapäeva puhul 1983. a. kavatseb Lääne-Saksa sotsialistlik valitsus välja anda metallraha Karl Marxi bareljeefiga. Viiemargalise metallraha stantsimine koos materjaliga maksab USA rahas vaid 12 centi, seega on puhaskasu $2.38. Rahanduseksper Reinhold Kreile ütles, et Karl Marx keeraks end hauas ringi, kui ta teaks, et tema näokujutust kasutatakse kapitalistlikul rahal.

TOKIO — Jaapanlased kinnitavad, et nende teadlased on leiutanud kodust majapidamist revolutsioneeriva telefoni. Teie võite näiteks töölt helistada koju ja ütelda telefoniaparaadile et ta lülitaks sissemurdjate hirmutamiseks tööle raadioaparaadi või TV, kustutaks põlemaunustatud tuled või paneks need põlema jne. Aparaat seatakse niiviisi üles et ta reageerib ainult teie häälele. Aparaat kannab nime TRA-X 10 ja maksab umbes 1000 dollarit.

NEW YORK — Kooliõpilastelt algkoolides oli möödunud aastal kuni 30. novembrini ära võetud 39 püstolit, kaks püssi, 182 nuga ja 31 muud relva. Keskkoolidest on sunnitud lahkuma 325 õpilast relvadega teostatud vahejuhtumite pärast.

NEW YORK — New Yorgi tänavatel liigub ringi 36.000 „mittekardetavat hullu". Need on vastavatest raviasutustest välja lastud, kuna tehti kindlaks, et nad polevat enam kardetavad, kuigi ehk natuke tülikad.

HELSINGI — Auto tagaistmel magav neljakuine imik varastati koos autoga Vantaalas. Laps leiti paaritunnilise otsimise järel kahjustamata Helsingist. Lapse ema oli jätnud auto lukustamata tee kõrvale seniks, kui ise läks kioskisse oste tegema. Tagasi tulles ta nägi 30-aastase mehe käivitavat mootori ja sõitvat oma teed.

NEW YORK — Uudne käekell on väljatöötamisel Lääne-Virginia ühes kellasepatehases. See näitab aega, kuid vastavale nupule vajutades mõõdab ka pulssi ja vererõhku. Kella konstrueerisid Tech insenerid ja sellele on juba võetud patent. Kell kannab nime „Hytip", mis tuletatud sõnadest „hypertensice indicator and pulse".

NEW YORK — Politseiniku tütar Pamela Douglas tahtis sõita taksoga 156. tänavale West Sides, kuid taksojuht tõmbas ta autost välja ja ütles, et ta sinna (mustade rajooni) ei sõida. Pamela hüppas pooleldi lahtiolevasse aknasse ning taksojuht, sõitjat mitte nähes, kihutas minema. Kui politseinikud lõppeks auto kinni pidasid ja asja selgitama hakkasid, tulid juurde poisikesed, kes Pamelalt tõmbasid ära käekoti 40 dollariga ja jooksid minema. Kui politseinikud asja märkasid, oli juba hilja poisikesi tabada.

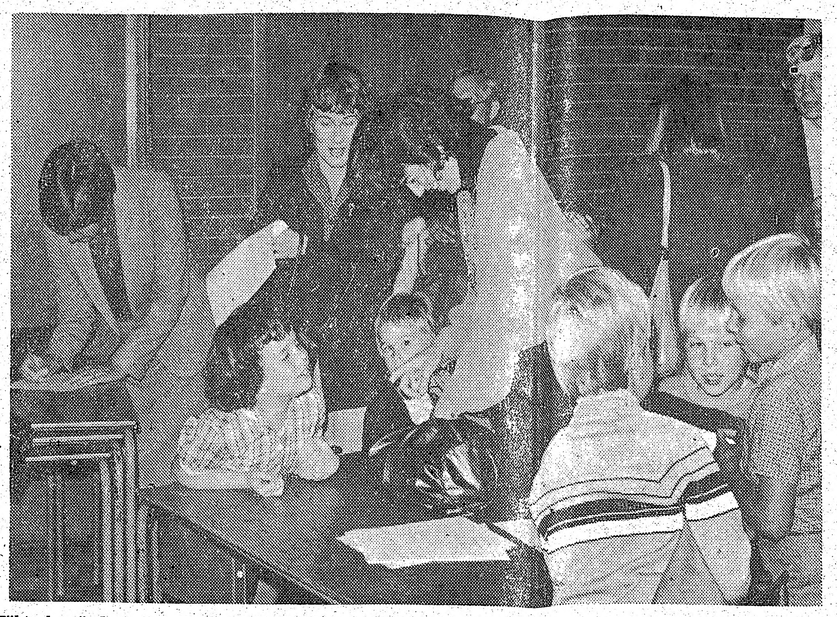

Tähtsaks sündmuseks oli esimest õppeaastat eesti algkoolis alustavate laste registreerimine. Pildil grupp emasid registreerimislehtedega, paremal kolm lasteaia kasvandikku elavas jällenägemise vestluses.

Foto: Vaba Eestlane

Lennuväepoiste 55. sünnipäevapidu

Lennuväepoiste 55. ühine sünnipäevapidu peeti möödunud laupäevaõhtul Eesti Maja suures saalis. Sündmus oli osavõturohke ning suureks kohtumispäevaks 1927. a. sündinud meestele. Osavõtjaid oli Austraaliast, Rootsist, Lääne-Saksamaalt ja USA kaugemaist osadest nagu Kaliforniast, rääkimata lähedasist naaberosariikidest. Endisi lennuväe abiteenistuslasi ehk lennuväepoisse oli õhtule registreeritud üle 80. Õhtu oli kavatsetud seoses teoksil oleva lennuväepoiste ajalooraamatu „Välgumärgi kasvandikud" ilmumisega, mis aga raamatu suurenemise tõttu ei saanud valmis.

Õhtu avas Erik Purje, kes jäi ka õhtu teadustajaks. Ta tervitas huumorikalt külalisi ja võrdles viimase viie aasta jooksul muutusi meeste juures.

Vaimuliku sõnavõtu ja söögipalvuse pidas lennuväepoisist õpetaja Karl Laantee, kes on praegune Ameerika Hääle juhataja. Ta soovitas tänada Issandat tema headuse eest, mõteldes oma kogemusile lennuväepoistena, kes minevikus olid surmaga vastamisi. Ta märkis, et sellisel korral tuntakse Jumala lähiolu ja usk saab elavaks.

Ta iseloomustas lennuväepoisse kui aastakäiku eesti noori, kes lükati poistena ellu ja nad said iseseisvaiks meesteks.

Ja lõpuks ta soovitas mõtelda ka sellele, miks noori lennuväeteenistusse kutsuti, et kaitsta isamaad vaenlase vastu. Kuid lisas, et see võitlus kestab edasi ja tuleb paluda, et Jumal õnnistaks seda võitlust.

Peale õhtusööki pidas peokõne Evald Oder. Ta andis ajaloolise tausta eesti rahva võitlusile, kus põlvepikkused poisid võitlesid edasi, sidudes seda lennuväepoiste, kui eesti noorima aastakäigu võitlustega viimases sõjas. Ta hakkaski pärast mõningat selgitust ajalooraamatu valmimisega seotud asjus vaatlema lennuväepoiste saatuskäiku, kes sündisid vileisal ja vihmasel 1927. aastal, kui Eesti Vabariik oli 9-aastane, oli võidelnud 2 aastat Eesti Vabadussõjas ja löönud tagasi esimese kommunistide mässukatse. Eestil oli ees helgem tulevik, rahvale oli vaja lapsi ja enamus sel aastal sündinuist on perekonna esimesed või teised lapsed.

Jätkates ta märkis, et esimesed mälestused on selle aasta noortel 1933/34. pöördelistest aastatest. Kooliteed alustati 1935. ja 1936. a., suurem osa astus noorkotkaste või skautide ridadesse. 1937. a. oma kümnendal sünnipäeval, olidi tõusva rahva tõusev noorus.

Elu läks paremuse poole. Eesti vabariik andis vaimsuse, kus ideaalideks said muistsed eesti vanemad, eriti aga Eesti Vabadussõjas langenud sangarid.

See oil ilusaim aeg Eesti Vabariigis. Kuigi kuuldi üht-teist idapiiri tagant, siis sellele ei antud tähelepanu. Aga kui algkool lõpetati, tuli ilusale ajale lõpp, idast tulid tankid ja lennukitekolonnid, noored seisid rusikad taskus, silmis pisarad, isade vaim elas põlvepikkustes poistes.

1941. a. sõjasuvel haarasid paljud juba relvad. 1944. a. kui punane laviin jälle ähvardas, löödi kaasa vabatahtlikena, lennuväepoistena või viimase mobilisatsiooniga. Eestlased võitlesid oma vabaduse eest ja isade vaim kohustas. Lennuväepoistes, ehkki võõra vormipluusi all, tuksus eesti süda oma rahvale ja maale. Esiisade vaim elab neis edasi, mida tuleb edasi anda oma lastele. 38 a. tagasi Eestist lahkudes oli meie siht Vaba Eesti, aga see on täna alles ja ikka ollakse kindlad usus, et kord hakkab Eesti kohal jälle päike särama.

A. Tinits ajalooraamatu autorina ütles, et raamatu mitte valmis saamises on süüdi raamatu suurus. Kui see alul kavandati 400-le leheküljele, siis tõusis see 500-le ja nüüd on üle 600. Ta lubas selle igal juhul jõuluks valmis teha.

Muusikalises osas selgitas Olaf Kopvillem, ise lennuväepoiss, laulu osa lennuväepoiste elus, kus 1944. a. linnatänavail oli „väga inetuid" laule lauldud, sest kui nõuti mehetegusid, siis võidi ka mehelaule laulda.

Ta esitas koos Valve Taliga ligi pooletunnise muusikalise kava koos laulude vahele paigutatud muhedate kommentaaridega, viies niiviisi kunagised noored tagasi mineviku teedele, kui tuhandeaastane rahuriik algas Uklei laagris.

Läbi „Lauluga", „Rohelised niidud", „Õnne palju on maailmas", „Ära võõraks jää", „Luiskelugu", „Glory of Love", „Talv", „Silmad" ja „Lõpulaul" andis ta meeleolutseva teekonna erinevate tunnete ja nägemuste maailmas. Enamus esitatud lauludest olid uued. Kopvillem mõistis lennuväepoisina oma kommentaarides seda aega toredalt iseloomustada, kus liüürilisemal poolel Valve Tali erilise tundeküllusega need laulud esile tõi, sageli duetina koos Kopvillemiga, kes saatis klaveril, kuna orkestriliikmeist H. Liiv kasutas mõne puhul trumme ja üks orkestriliige kitarri.

Laulu oli veel muudki. Enne pidu oli organiseeritud lauluansambel, kes kahe akordioni saatel esitas kolm laulu, sõdurilaulud „Sõjaväes, sõjaväes" ja „Uljad mägikütid" ning kolmandana „Tulge tagasi Eestimaa pojad". Lõpuks kogunes veelgi suurem grupp mehi kokku ja sõdurilaulud kõlasid rütmikalt ja hoogsalt, koguni noorusliku vaimustusega.

Kaugemalt tulnud osavõtjale, Rein Kivivälile, anti mälestuseks üle eestimustriline õllekapp ja tema abikaasale roos.

Õhtu oli toredaks sündmuseks, kus aastakümnete järel kunagised noored kohtusid täismeestena, osalt isegi hallipäistena, et kord südames säilinud nooruspäevade sõpruses jällegi nooruslikud olla.

Soomlane mängib tänapäeva Robin Hoodi USA-s

GRAND JUNCTION, Colo. — Arstid ja ärimehed, kes on liikunud Grand Junctioni mägisel maal on viimasel ajal toidust paljaks röövitud ühe habemesse kasvanud mäestikumehe poolt, kes kannab püssi, elevandiluust pidemega püstolit, kirub valitsust ja õlikompaniisid. Ta nimetab end Navajo Sam'iks ja on ühe õpilase teatel, kel on temaga kokkupuuteid olnud, tänapäeva moodne Robin Hood, kes vihkab rikkaid ja elab metsikus maastikus põgenemaks tuumasõja eest. Üks röövitu aga nimetab teda relvastatud kuutõbiseks. Ametivõimud aga ei ole teda leidnud, kuna seal on 40.000 aakrit riiklikku metsa.

Ametivõimud siiski usuvad, et mees, kes on röövinud paljudelt suvitajailt nende toiduained, on Leo Lyyjoki, 51-aastane endine farmer ja palgiparvetaja kellele oli meeldinud Navajo Sam hüüdnimi. Põgenemaks tuumasõja ohust ta on elanud plastikust varjualuses viimased 14 kuud.

Neitsi-pühak tekitas mittepüha rahutuse

NUEVA JERUSALEM — Teade, et Mehhiko Nueva Jerusalema neitsi-pühak on rase, süütitas nii ägeda löömingu, millesse sekkus 2000 linna elanikku. Nädalalõpu rahutus puhkes, kui mitmed elanikud süüdistasid 16-aastast tütarlast, keda tunti Nueva Jerusalema eremiidina, hooramises. Maria de Jesuse nimeline tütarlaps oli saanud kuulsaks kogu piirkonnas oma nägemustega linna pühakust Rosary Neitsist. Kohalik preester oli pühitsenud teda neitsi-pühakuks. Preester oli suutnud enamust elanikest veenda, et tütarlaps oli rasedaks jäänud Pühast Vaimust, kuid mõned inimesed ei uskunud sellesse imesse. Asja selgeks tegemiseks puhkes linna 2000 elaniku vahel lahti äge lööming.

Nelja

Kui inglasel pea valutab, joob ta pudelikese viskit. Kui prantslasel pea valutab, joob ta kaks pudelit veini. Kui lätlasel pea valutab, ostab ta pudeli viskit ja kaks pudelit veini — ja annab need arstile.

Ilmus — ANTS VOMMI 526 lk.

EESTI-INGLISE ja 60-ne erikeele võrdlev sõnaraamat

HIND $70.—

Saadaval ainult ettetellimise teel. Hea ajaviite raamat sega-rahvuslastele, estofiilidele ja eesti keelt rohkem tunda soovijaile.

Inf. hel. 425-7674

LINGVISTIKA

Paljud mõttetargad on vaevanud oma päid, et õnne defineerida. Enamus on võtnud omaks, et õnne leiad siis — kui ettevalmistused kohtuvad olukorraga. Omalt poolt tahaks juurde lisada, et sa võid õnne kohata ka ilma ettevalmistuseta — kui oled ainult õigel ajal, õigel kohal — siis tuleb õnn ise sinu juurde. Selleks siin see jutuke.

Iga mees, kes omalajal ligi neli aastat sõdis Eesti eest Venemaa soodes ja rabades „valel poolel" ja hiljem pärast sõda veetis veel neli aastat D.P. laagrites koos teiste Ida-Euroopa rahvastega, oli keeleliselt võimeline asju ajama vene või saksa keeles peaaegu igaühega, vaatamata tema rahvusele, sest läbielatud olukordade tõttu pidi ta purssima mõlemaid keeli kaunis ladusalt.

Igatsetud tagasiminek ei läheneneud, vaid koguni kaugenes. Üksluisest laagrielust tüdineti. Tuli „pillid kotti panna", kahtlane Euroopa maha jätta ja õnne otsida Uues-Ilmas, kus varem tuhanded seda olid leidnud. Otsuse küpseks saamise ajal seisis laagri teadete-tahvlil, et Kanadas vajatakse raudtee-töölisi. Raudteega oli ju palju sõidetud ja vanasti suvitamas olles, sai alati õhtusele reisirongile jaama vastu mindud, nii et palju pattu ei teinud, kui siis Kanada komisjoni ees neile selgeks tegin, et olin Eestis raudteega palju tegelenud ja rongide liikumise vastu huvi tundnud. Küsiti veel ühte ja teist — ja kui neile viimaks vastasin, et ma tindiga kirjutada ei oska, siis rohkem minult ei küsitudki, noogutati omavahel päid ja juhatati järgmisse ruumi arsti juurde. Arst koputas siit ja sealt, vaatas lambiga suhu ja silma ja kui siis sissehingamise juures käskis käed üles tõsta (nähtavasti tahtis veregruppi kerge vaevaga kindlaks määrata) — ütles O.K. ja paari päeva pärast oligi sõit läbikäigu laagrisse ja sealt laevaga edasi Kanadasse.

Maandusin Quebeci linnas. Seistes seal tollimajas niisama, kuna kohvreid polnud oodata — sest neid ei olnudki, tuli keegi „härrasmoodi" mees minu juurde ja ütles: Good morning. Vastasin talle ka inglise keeles ja lisasin juurde tiitli „sir". Tal olevat nagu kivi südamelt kukkunud, mida ta hiljem jutustas, et need D.P.-d ei olegi nii karvased ja mõned oskavad isegi inglise keelt. Ta oli selle kompanii esindaja, kes Ottawa valitsuselt oli saanud loa tuua Euroopast raudteetöölisi. Kuna mul pakke ei olnud, siis palus ta mind endaga koos liikuda ja vajaduse korral olla talle tõlgiks. Meid paigutati rongile ja sõitsime läände, kaks ööd ja päeva, kuni jõudsime sihtkohta. Meid oli umbes 80 meest — lätlasi, leedulasi, poolakaid, ukrainlasi ja eestlasi. Kuna mind oli tehtud ametlikuks tõlgiks, siis sõitsin esindajaga koos eraldi kupees.

Selle pika sõidu jooksul tulid paljud üksikult küsima — töö iseloomu, elamistingimusi, palga suuruse ja kohapealse elukalliduse kohta. Alul tõlkisin, aga hiljem vastasin juba ise, kuna enamus küsimusi olid samalaadsed. Seletasin nendele kas vene või saksa keeles. Alati kui küsija oli lahkunud, pöördus minu kaaslane minu poole pärides, mis rahvusest oli küsija. Kui ta siis lõppjammas meid raudteepersonalile üle andis, oli ta minu kohta neile ütelnud, et kasutage seda pikka meest — ta valdab vähemalt viit keelt.

Esimese tööpäeva hommikul, kui ma ligi tund aega olin oskamatult labidaga kruusa liiprite alla ajanud, käskis foreman mul labida võssa visata (seal ta lamab vist praegugi — puhka rahus), sest labida vars olevat minu jaoks liiga lühikene. Käskis mul oma järel kõndida ja nendele „värdjatele" nende oma keeles seletada, kuidas seda raudtee tööd tuleb teha. Nii algas minu „töökarjäär" Kanada raudteel. Olin laevalt maha tulles olnud õigel ajal õigel kohal. Olen kindel, et nii mõnigi meie hulgast valdas kõiki neid keeli päris ausalt.

Kui oled elanud kaks aastat raudteel loomavagunis, siis varem või hiljem tuleb tahtmine tagasi tulla tsivilisatsiooni juurde, kus näed veel mõnda meest kaelasidet kandvat, kuna naised on läinud selle paari aasta jooksul kindlasti palju kenamaks ja nooremaks.

Sain tööle Hydrosse. Ühel päeval tuli tööde ülevaataja minu juurde ja ütles, et peakorteri tööametis on keegi väga tugev mees, kes tahaks tööle tulla — aga ta on rootslane ja ei oska inglise keelt. Minu raudtee soovituslehel olla minu kohta „keeleteadlane" — sellepärast kas ma ei läheks tõlgiks. Kuna rootsi keel ei olnud just minu „diplomil", siis alul nagu kõhklesin. Olin aga varem kuulnud, et rootsi keel olla inglise ja saksa keele segu — ainult hääliseliselt viivad iga lauselõpu kõrgele üles. Varsti olingi autos ja teel tööameti poole. Ruumi sisenedes märkasin turjakat kuue jala pikkust meest — pliiats põigiti käes. Vaatlesin teda seljatagant, võtsin südame rindu ja ütlesin puhtas eesti keeles — „tere hommikust". Ja, ennäe, õnn naeratas jällegi. Mees pööras ümber, näole tuli rõõmus naeratus ja vastas samuti eesti keeles: „Näe, neid eestlasi jatkub ká igale poole". Oli Saaremaa mees ja tulnud siia Rootsist. Täitsime küsimuslehed ära ja rääkisime mõned naljad pealegi. Olles tagasi oma töökohal, tuli ülemus mind tänama, sest tööametist oli helistatud ja üteldud, et ma rääkivat rootsi keelt väga ladusalt — nagu oma emakeelt. Nii saingi „kuuenda" keele oma „diplomile".

Kuna mind ei ole viimase 35 aasta jooksul enam tõlgina kuhugi kutsutud, siis kipuvad need „kuus" keelt kõik ununema ja koguni inglise keele sõnad kipuvad eesti keele sekka.

—ki.

„Baltic Bafh" Läti Kultuurikeskuses

Lätlased organiseerivad 1. oktoobril kell 8 õhtul Läti Kultuurikeskuses (Credit Union & Eglinton East) „Baltic Bafh'i". Kõik balti noored ja vanad on teretulnud. Tantsumuusika läti rock-and-roll orkestrilt, kes tulid siia Inglismaalt.

Eelmisel korral oli samasugune sündmus, kus mängis eestlaste orkester, väga populaarne ja eestlased olid suurimaks etniliseks grupiks kolmest rahvusest.

Sündmuste kalender

Pühapäeval, 17. oktoobril kell 2 p. Tartu Instituudis „Tartu Ülikool — 350".

Laupäeval, 28. oktoobril Eesti Majas „Killapidu".

Laupäeval, 6. ja pühapäeval, 7. nov. Eesti Majas Joann Saarniidu tööde näitus.

Aidake kaasa „VABA EESTLASE" levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!